

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_fielastok
niva_fielastok@poczta.onet.pl
niva_fielastok@skrzynka.pl

№ 6 (2387) Год XLVII

Беласток 10 лютага 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Карнавал сярод вампіраў

Яўген МІРАНОВІЧ

У гэтым годзе неяк зусім не адчуваецца карнавальна настрою. Можа калі б чалавек не чытаў газет, не ўключаў ні тэлевізара, ні радыёпрыёмніка, не сустракаўся з суседзямі і не чуў пра дэмараўзаных лекараў, паліцыянтаў, чыноўнікаў, палітыкаў, можа інакш успрымаў бы свет, які нас акружает. Напрыклад, інфармацыя аб міністэрскай забароне лекарам карыстацца медыкаментам „лавулён”, каб не маглі яны дабіаць хворых, прагучала як вестка са свету фантазій, сюрэралістычнай фабулы. Узнікае пры нагодзе пытанне, ці ў нашым цывілізацыйным грамадстве яшчэ нешта магчымае, што можа выкліаць здзілэнне і што адрознівае нас ад канібалаў.

Пра гандаль нябожчыкамі прадстаўнікамі медычных службаў і нахабнасцю пахавальных фірмаў ведалі ўсе, каму здалася няшчасце патраціц блізкіх. Ніхто аднак не думаў, што медыкі маглі браць удзел у паскарэнні скону хворых людзей, каб атрымаць сваю долю за пастаўку нябожчыка ўласніку пахавальнай фірмы. Хаця праукоры і паліцыя пачвярджаюць, што такі факты мелі месца ў шматліках гарадах краіны, цяжка паверыць, што ў белай лекарскай вопратцы хадзілі чалавекападобныя істоты з менталітэтам фільмавых вампіраў.

Найбольш пакрыўджанымі ад гэтай афёры, апрача заўчастна памерлых, з'яўляюцца тыя медыкі, якія сумленна выконваюць сваю працу. Іх у нас большасць, аднак кашмарны імідж гэтаму асяроддзю зрабіла тая меньшасць, якая ў гонках за грашым зусім забыла аб этычных асновах кожнага нармальнага чалавека. Хворы, пасля такога інфармацыйнага шуму, ніколі ўжо не будзе ўпэўнены, ці мае перад сабой лекара ці вампіра, ад якога найлепей было б даць ходу.

Аматараў лёгкай нажывы шмат сярод паліцыянтаў, чыноўнікаў, настаўнікаў, не ўспамінаючы аб прафесійных зладзеях. Аказваецца, аднак, што найгорш справа маецца сярод палітыкаў. Напрыклад, Гжэгаж Вячэжак, будучы шэфам дзяржаўнай страхавальнай фірмы стварыў разам са сваім палітычным акуружэннем хеўру, якая высмактала з бюджету больш грошай, чым украпі ўсе злачынцы ў краіне на працягу дзесяткаў гадоў. Грошай гэтых, якія былі адабраны грамадству ў выглядзе падаткаў, не хапіла ў шпіталях для ратавання хворых, не хапіла на дапамогу беспрацоўным, бяздомным. Пра гэта, аднак, гавораць найчасцей журналісты. Палітыкі, заўсёды ненатуральна балбатлівыя, даволі стрыманыя выказываюцца пра карупцыю ў сваім асяроддзі.

[працяг ↗ 3]

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Мае дзеци дасканала валодаюць беларускай мовай

Інтэрв'ю з настаўніцай беларускай мовы ў Нарве Нінай АБРАМЮК.

„Томкавы дзеткі”*: — Чаму Вы стала настаўніцай беларускай мовы?

— Проста майі марай было, ужо з дзяцінства, стаць настаўніцай. Ужо будучы вучаніцай беларускага ліцэя ў Гайнайуцы пад кірункам Анатоля Скепкі — настаўніка біялогіі я правяла некалькі ўрокаў у першым, другім і трэцім класах. Калі я была ў чацвёртым класе, тады мае зацікаўленні пайшли зусім у іншым напрамку. Як відаць з вышэйсказанага, марыла я быць настаўніцай біялогіі і таму прымала ўдзел у першай біялагічнай алімпіядзе. Стаць лаўрэатам мне не ўдалося. Я якраз сёння настаўніца беларускай мовы. Калі я пабачыла, што ў некаторых вёсках пачынае падаць навучанне беларускай мовы, што не ўсе яе вывучаюць, а бацькі пачынаюць размаўляць з дзеткамі толькі на польскай мове, тады я падумала, што трэба мне стаць настаўніцай беларускай мовы. І таму я закончыла беларускую філалогію ў Варшаве і адначасова зрабіла другую спецыялізацыю — пачатковое навучанне. Як з гэтага відаць, у мяне кваліфікацыі вучыць беларускай мове і працаваць у інтэграваным навучанні. Я пачала працаваць у Нарве, таму што тут мала вучняў вывучаюць беларускую мову. Раней я працавала ў Ласінцы і тую працу ўспамінаю вельмі добра, спачатку я не хацела пераходзіць працаваць у Нарву.

— Ці многа вучияў вывучае беларускую мову і ці ахвотна прыходзяць яны на ўрокі?

— У Пачатковай школе 105 навучэнцаў, а ў Гімназіі — 50. У малодшых класах вучні ахвотна вывучаюць беларускую мову. Вучні, якія вывучалі родную мову ў Пачатковай школе амаль усе вывучаюць яе і ў Гімназіі. Толькі адзінкі

не працягваюць вучобы. Першы клас Гімназіі гэта вучні адкрытыя на супрацоўніцтва са мною. Вельмі ахвотна ўдзельнічаюць у розных конкурсах, мэропрыемствах.

— Мы чулі, што Ваша школа ладзіць таксама контакты з іншымі школамі. Як гэта выглядае?

— Я ўжо некалькі гадоў супрацоўнічаю з ПШ у Гарадку. Мы арганізуем супольныя мерапрыемствы. Беларускай мове вучыць там вельмі сімпатичная настаўніца Тамара Бялькевіч. Супольна з бацькамі нашых дзетак наведваем іншыя школы. Я думаю, што ў далейшым будзем наладжваць выезды ў Гарадок, а яны прыедуць да нас. На супольных сустэрэчах мы паказваем розныя формы пазакласнай дзейнасці. І таксама ў гэтым годзе наладзілі першую сустэречу з Гімназіяй у Дубінах. Яна мела пакуль што інтэграцыйныя характеристары. Яны пазнаёміліся з маймі навучэнцамі са школы. Перад тым я наладзіла контакты з іншымі школамі: у Гайнайуцы, Крыўцы, Чыжах і Кленіках.

— Як супрацоўнічаце з вучнямі з Нарве?

— Калі ідзе пра самых малодшых, няма праблемы — яны і іхня бацькі вельмі ахвотна ўключаюцца ў школьніцу самадзейнасць. Бацькі часта дапамагаюць пры арганізацыі мерапрыемстваў такіх як: „Давайце пазнаёмімся”, „Салодкі стол”, „У нас так, а як у вас?”, „У звычай і абрэдзе”, „Веснавыя абрады” і г.д. У Гімназіі больш складана, таму што многія вучні з навакольных вёсак і ім не заўсёды хочацца заставацца пасля ўрокаў. Але калі ўжо трэба нешта сарганізуваць, то ўсё ж такі вучні мабілізуюцца і падрыхтоўваюць тое, што я ім запрапаную.

[працяг ↗ 4]

Заслужаны солтыс са Шчытоў

☞ 3

У Арлянскай гміне ўжо сорак гадоў ававязкі солтыса выконвае Пятро Бяроза са Шчытоў-Навадвораў. Гэта, байдай, адзін з найстарэйшых стажам солтысаў у ваяводстве, а можа і ў краіне. Салтысуе ён безупынна з 1961 года.

Чаму беларус з беларусам не размаўляе па-беларуску?

☞ 4

Вось адзін з прыкладаў. У маім горадзе Мазыры, у якім апошнім часам няма ніводнай беларускамоўнай школы, у гэтым навучальным годзе адкрытыы беларускамоўны клас, міні-клас, у якім дзве вучаніцы навучаюцца па-беларуску.

3 Максімам Танкам

☞ 5

У раённых элімінацыях VIII выпускі Алімпіяды беларускай мовы прынялі ўдзел 29 белліцістаў. Арганізатарамі алімпіяды з'яўляецца Кафедра беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта. Спачатку вучням трэба было выбраць адну з трох тэм. Дзве з іх датычылі творчасці Максіма Танка.

Раблю гвядзы

☞ 8

Бацькі Уладзіміра Петрушчuka (1932 года нараджэння), жылі ў Кляшчэлях, пераехалі ў Гайнайуку ў 1925 годзе. Ён ужо народжаны ў Гайнайуцы. А зоркі робіць таксама ў стылі кляшчэлэўскім, са шклянай шыбкай пасярод зоркі.

3 малітвай і калядкамі

☞ 9

Больш за дзвеяноста гайнайскіх дзетак разам з бацькамі і бабулямі прыбылі 26 студзеня г.г. у Гайнайскі дом культуры на ёлку, арганізаваную Гайнайскім гуртком Праваслаўнага братства св. св. Кірылы і Мяфодзія і Братствам праваслаўнай моладзі.

Цікавая сустэречы...

☞ 10

І вось я ўбачыў ужо немаладога чалавека, можна сказаць, дзеда. Ён заняў сабой уесь праход і неспакойна тупаў на месцы. Кажушок яго і шапка-ушанка быўлі расхрыстыяны. Па ўсім было відаць, што дзеду ў гэты морозны дзень цёплла і весела, бо грэлі і весялілі яго, не кажушок, валёнкі і ушанка, а гарэлка.

Выдатная спартсменка

☞ 11

Настаўніца фізкультуры ў белліцэ Іаланта Семянюк, заадно трэнэр Кацярыны Кучко кажа, што вучаніца з Махнатага дабіаеца поспеху дзякуючы вялікай працягітасці і адданасці спорту. Спартсменка спявае таксама ў „Знічцы”.

Беларусь — беларусы

Улады не даюць паставіцу помнік ахвярам

Гродзенскому абласному таварыству ахвяр палітычных рэпрэсій не даюць паставіцу помнік ахвярам савецкага рэжыму. Улады не дали згоды нават на звычайны памятны камень.

Найбольшае, чаго ўдалося дамагчыся таварыству, — атрымаць лічбы рэпэрэсаваных у вобласці. З КДБ паведамілі пра 19 тысяч чалавек, а з міліцы — яшчэ пра 29 тысяч. Але толькі лічбы, без прозвішчаў. Што праўда, карткі на рэабілітаваных асоб перадалі ў гродзенскі архіў, але яны дагэтуль не разабраныя.

Удвох з сваім калегам Андрэем Фірсовым спадар Павел Жук спадзяеца скласці спісы гэтых асоб — каб выпустыць книгу памяці. Але сілау на такую працу засталося вельмі мала. „Мы сапраўды толькі існуем ужо. Ужо нас мала засталося, па-першае. Па-другое, ніякай такой дзеянасці мы не займаємся — і старыя ўжо, і няма зусім магчымасці пры гэтай уладзе. Гэтая ўлада нас цалкам ігнаруе. Яна і не згадвае пра нас зусім” — распавядá Павел Жук.

Некалі спадар Жук дамогся ад прафектуры, каб дазволілі пашукаць месца расстрэлаў у гарадскім урочышчы Пышкі. Паводле сведкі, гэта адбылося ў 1946 годзе. Аднак выкапалі яміну ў адным месцы, нічога не знайшлі, і ўсё. Абы адчапіцца, — распавядá Павел Жук.

Хацелі помнік ахвярам сталінскага рэжыму паставіць ці хача б памятны камень усталяваць. Намеснік старшыні гарвыканкама Анішчык адказаў: калі ўсім камяні класці, дык увесь горад закладзем. Анішчыка, праўда, з гарвыканкама звольнілі толькі што. Аднак ілюзія адносна гэтай улады рэпэрэсаваныя не маюць.

Ім аднак удалося ажыццяўіць адну сваю задуму. З дапамогай мясцовай філіі „Народнай Грамады” выдалі вялікую книгу пад называй „Ніколі блей”. У книзе — успаміны каля 20 рэпэрэсаваных і дзяцей, бацькі якіх загінулі ў ГУЛАГу.

„Биржа Информации”, № 207 ад 31.01.2002 г.

Польшча аб лёсах апазіцыянероў

Падчас кансультаций 30 студзеня паміж прадстаўнікамі міністэрства замежных спраў Польшчы і Беларусі прадстаўнікі МЗС Польшчы выказалі занепаконенасць стаўленнем беларускіх улад да польскай нацыянальнай меншасці, у прыватнасці, нядайнімі спробамі абласці падаткамі гуманітарную дапамогу з Польшчы, а таксама апісаць маёмысьці гродзенскага Саюза палякаў. „Стаўленне дзяржавы да нацыянальных меншасцей з’яўляецца, сярод іншага, паказыкам узроўню дэмакраты ў гэтай краіне”, — сказаў кіраунік дэлегацыі, дырэктар Дэпартамента Еўропы польскага МЗС Марэк Эндрэй. Польскі бок таксама нагадаў прадстаўнікам белару-

скага МЗС, што актывізацыя адносін на вышэйшым узроўні магчыма толькі ў тым выпадку, калі ў Беларусі „пачнуцца пазытыўныя змены ў галіне абароны правоў чалавека, свабоды СМИ, а таксама будзе высветлены лёс зніклых апазіцыйных палітыкаў”.

Падчас кансультаций стала вядома, што Польшча можа ўвесці візваву рэжыму да Беларусі не раней 2003 года. Як адзначыў прэсавы сакратар беларускага МЗС Павел Латушка, пытанне аб увядзенні візвава гэтай улады адносна Беларусі будзе пастаўлена польскім бокам на заключным этапе перамоў з Еўрасоюзом аб далучэнні Польшчы да ЕС.

Навіны Хартыі '97, 1.02.2002 г.

У беларусаў Аўстраліі

У Аўстраліі выйшаў „Беларускі права-сплаўны календар на 2002 год”. Календары ўжо некалькі гадоў выдае Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква. На старонках календара можна пазнаёміцца з творамі рэлігійнай тэматыкі, а таксама з беларускімі гімнамі.

2 снежня 2001 г. у Мельбурне Беларускі Цэнтральны Камітэт у Вікторыі, супольна з парафіяй БАПЦ — святых Ві-

ленскіх Мучанікаў адзначылі ўгодкі „Слуцкага чыну”. Пасля літургіі а. А. Кулакоўскі адслужыў паніхіду па загінуўшых змагарах. Падчас паніхіды сябры розных арганізацый стаялі з пахіленымі бел-чырвона-белымі сцягамі і сцягам Аўстраліі ў гонар герояў, якія аддалі жыццё за Беларусь.

Беларусы ў свеце. Бюлетэнь Інфармацыйнага цэнтра „Беларусь аўяднаная”, № 2, студзень 2002 г.

Музей Каараткевіча

1 лютага пачаў прымаць наведальнікаў мемарыяльны музей Уладзіміра Каараткевіча ў Оршы. Музей Каараткевіча на ягоныя радзімі адчынілі яшчэ два гады таму, але дагэтуль ён не меў фактывична ні памяшкання, ні экспазіцыі. Цяпер музейная адміністрацыя прыняла працу будаўнікоў,

якія доўгі час вялі рамонт будынка і спрабавалі здаць аб'ект са шматлікім недаробкамі. У аснову экспазіцыі музея легла часовая выставка, падрыхтаваная яшчэ да дня народдзінаў Каараткевіча летасць. Стварэнне сталай экспазіцыі працягваецца.

Радыё Рацыя, 1.02.2002 г.

Заява Каардынацыйнай рады дэмакратычных сіл

У сувязі з аблескаваннем сітуацыі ў Беларусі ў міжнародных арганізацыях, у першую чаргу АБСЕ, Савеце Еўропы, Еўрапейскім Саюзе, Рада зазначае наступнае:

— абавязкі, якія ўзялі на сябе беларускія ўлады згодна з 22-м пунктам Стамбульскай дэкларацыі АБСЕ, заставаючыя навыкананымі;

— ніводныя выбары, якія праводзіліся ў Беларусі з 1999 года, не былі ні свабоднымі, ні дэмакратычнымі, што зафіксавана ў дакументах адпаведных міжнародных арганізацый;

— сформуляваныя парламенцкай тройкай умовы правядзення выбараў не былі створаны. Наадварот, пасля прэзідэнцкіх выбараў становішча яшчэ больш ускладнілася.

Сталі больш жорсткімі рэпрэсіі з боку ўлад у дачыненні да актыўных удзельнікаў прэзідэнцкай кампаніі на баку апазіцыі.

Узмацніўся ціск на недзяржайную прэсу, аж да закрыцця незалежных выданняў.

Пад масавы пераслед у судовым падсудку падпадаючы дырэктары дзяржайных прадпрыемстваў і бізнесмены, у першую чаргу тыя, хто прымаў удзел у выбараў або выказваў нязгоду з афіцыйнымі уладамі.

Расце ціск на прафсаюзы, узмацня-

еца кантроль за іх дзеянасцю з боку дзяржавы.

Улады хаваюць сапраўдную інфармацыю аб палітычных знікненнях людзей.

Асаблівы ціск акываеца на палітычна актыўную моладзь: выкарыстоўваючыя методы запалохвання, пагрозы фізічнай расправы, крымінальныя спрэвы, адлічнне з ВНУ.

У той жа час афіцыйныя ўлады працягваюць настойліва патрабаваць ад міжнародных арганізацый і дэмакратычных дзяржаў свайго прызнання ў якасці легітимных і прадастаўлення месца ў міжпарламенцкіх і міжурадных арганізацыях.

У сувязі з гэтым Рада адзначае, што прызнанне недэмакратычнай, якая пашучае права чалавека, практикі афіцыйных улад Беларусі, у тым ліку праз пашырэнне афіцыйных контактав з нелегітимнымі органамі, прывядзе да новых рэпрэсій з боку ўлады.

Рада падтрымлівае дзеянасць КНГ АБСЕ ў Мінску ў межах яе першапачатковага мандату.

Рада таксама канстатуе, што чатыры умовы, выпушчаныя міжнароднымі арганізацыямі на Венскай тэхнічнай канферэнцыі ў сакавіку 2000 года, поўнасцю заховаюць свою актуальнасць у цяперашнім сітуацыі.

„Народная Воля”, № 21 ад 02.02.2002 г.

З беларускага друку

Пра тое ды сёе

Рэха заявы Цімашэвіча

На бухарэсцкай нарадзе Савета Міністраў замежных спраў АБСЕ адбылася сустэрна міністра МЗС Беларусі Міхailа Хвастова з У. Цімашэвічам, пасля якой польскі міністр сказаў журналістам, што пакуль не будзе выкананы чатыры умовы АБСЕ, не будзе і контактава на вышэйшым узроўні паміж Мінскам і Варшавай. (Заяву ахвоча падхапілі польскія СМИ). Тут як тут беларускі польскім кантачаннем пацікавілася літоўская газета „Дыена”: — Ці можаце вы пацвердзіць, што такая размова адбылася? — зандзіруе Міхailа Хвастова.

— Размова з міністрам замежных спраў Польшчы на самай справе была, — адказаў Міхail Mіхайлівіч і патлумачыў: — Я не думаю, што Цімашэвіч упаўнаважаны выступаць ад імя ўсёй Еўропы. Мы дамовіліся, што будзем праводзіць сустэрны на ўзроўні міністраў. І будзем выходзіць на разуменне таго, што неабходна праводзіць сустэрны прэм'ер-міністраў і кіраўнікоў дзяржаў. Мы гаворым, што гатовы да такіх сустэрн.

Дык якая цана „заяве” нашага кумира? Новы ляп?

„Інтэграл”

Пагадненне аб супрацоўніцтве падпісала навукова-вытворчae аўяднанне „Інтэграл” Міністэрства прамысловасці рэспублікі з вядомай японской фір-

май „Сейко”. Беларускія вытворцы радыёэлектронікі будуть пастаўляць у Японію мікрасхемы. Першым зачлючыць гэтыя контракт, японцы амаль паўтара года прыглядаліся да прадпрыемства. Яны правялі тут аудыт, а таксама выпрабаванні мікрасхем на сваёй вытворчасці.

На плане ВНУ

Да 2010 года Беларусь плануе перайсці на дзвюхступенчатую вышэйшую адукацию. Першая (чатырохгадовая) ступень стане масавай. Другая застанецца для студэнтаў, якія выбрали на ваковую сцяжыну.

Погляды

Для глабальнага аптымізму час яшчэ не настаў. Яшчэ рана радавацца з находы таго, што XX стагоддзе скончылася без вялікіх войнаў. Справа ў тым, што Зло — яно перамяшчаецца, відаць, у сусветнай сферы з аднаго полюса на другі полюс. І калі выглядае, што яно пераможана на адным месцы, дык гэта не значыць, што сапраўды яно знікла. Яно існуе, і яно будзе існаваць, відаць, пакуль будзе існаваць чалавечства. Яно перасоўваецца, яно прымае іншую форму, іншае ablічча. (Васіль Быкаў).

Настроі

— Як жыццё, настрой?

— Жыццё такое, што настрой розны.

Вычытаў Рыгор Лясун

Гарволін — пабрацім Горак

Польскі горад Гарволін станецца пабрацімам Горак. Гарволін знаходзіцца ў 60 км ад Варшавы, у ім працьвае 17 000 чалавек. Там ёсць свая швейная і касметычная прамысловасць, 5 дзіцячых садкоў, 3 пачатковыя і 1 сярэдняя школы. У сакавіку ў Брэсце плануеца правесці сустэрчу кіраўнікоў гарадоў-

пабрацімаў. Бурмістр Гарволіна пан Тадэуш Мікульскі гатовы для прыняцця горацкай дэлегацыі і правядзення перамоў з кіраўніцтвам раёна.

„Ленінскі шлях”

Інфармацыйны Агляд № 4 (29)

„Тыдзень з Магілёўскай вобласцю”

26/01-01/02/2002

Заслужаны солтыс са Шчытоў

Пятро Бяроза (1960-я гады).

У Арлянскай гміне ўжо сорак гадоў абавязкі солтыса выконвае Пятро Бяроза са Шчытоў-Навадвораў. Гэта, бадай, адзін з найстарэйшых стажам солтысаў у ваяводстве, а можа і ў краіне. Салтысуе ён безупынна з 1961 года.

Як пачалася моя праца солтыса? Перада мной салтысаваў Пётр Крук, але быў ён ужо ў пажылым узросце. І помнію як гэта ён і Віктар Сахарэвіч прыехаў да мяне на поле. Было лета, чэрвень. Запрапанаваў мне і моцна намаўлялі, каб я згадзіўся стаць солтысам. Я ім адказаў, што нічога не ўмею, а яны: „То мы цябе навучым...” Ну і згадзіўся я кандыдаваць. Людзі мяне выбраў. 22 ліпеня 1961 г. я ў Галадах даў прысягу.

Калі я стаў солтысам, Шчыты належалі да Грамадскай рады нарадовай у Галадах, але падаткі заносілі мы ў Бельск. У 1960-я гады да Галадоўскай рады належалі наступныя вёскі: двое Шчытоў — Навадворы і Дзенцялова, Парцава, Відава, Крывая, Агароднікі, Спічкі і Вулька.

Калісці інакш улады падыходзілі да солтысаў і грамадства. Тады што суботу склікалі ўсіх солтысаў у Галады на інструктаж. На нарадах абмяркоўвалі-

ся гаспадарчыя справы: збожжа, угненні, племянная жывёла. Усё што было патрэбнае гаспадару, мы заказвалі і нам прывозілі: паразя, цялят для далейшай гадоўлі.

Абавязковая нарыйтоўкі былі: здавалі збожжа, бульбу, воўну. Хто не здаў тэрмінова, яго штрафавалі, або на пару дзён саджалі ў турму. Памятаю я сам ездзіў за збожжам у Сувалкі, Элк і там купляў, а квіт завозіў у Грамадскую раду. Абавязкаў было многа, але камісійная солтысу былі някепскія. У Шчытах-Навадворах тады былі 73 дымы.

Потым пачалі ўзбуйняць гміны. У Орлі старшынёю стаў Юры Гаворка з Кашалёў, затым Мікалай Лемеш...

З кім мне як солтысу найлепш ішло супрацоўніцтва? Калі мы былі пад Галадамі, там старшынямі былі Швед, Станіслаў Кучынскі, Коля Петручук (са Шчытоў). Найболыш элегантны быў Швед. Памятаю, як цяжка было моладзі паступіць вучыщца ў сярэдня ўышэйшыя школы. Калі гаспадар не меў аплачанага падатку, то яго дзіцяці немагчыма было дастацца ў школу. Назар Таранта з Вулькі меў праблемы з выплатай падаткаў і здачай нарыйтоўкі (нават пакінуў ён сваю гаспадарку і стаў працеваць на чыгунцы — на вакзале Варшава-Гданьская), а ягоная дачка, Зіна, хацела паступіць вучыщца ў Варшаву. Было патрэбнае пасведчанне аб выкананні падаткаў і нарыйтоўкі. І той жа Швед выдаў спраўку, сказаўшы: „Хай дзіця ідзе між людзей”.

У Орлі папярэдні войт Міхал Іванчук таксама быў элегантны. А цяпер? Цяпер мала калі запрашаюць солтысаў на сесіі, 3-4 разы ў год. А солтыс павінен мець непасрэдны контакт з уладамі, бо толькі тады можа што-небудзь пераказаць людзям у вёсцы. Хачу адзначыць, што цяпер горшшая сітуація ў матэрыяльным плане. Калісці многа ўсяго людзі арганізувалі на грамадскіх пачатках.

Міхал Мінцэвіч
Фота з архіва

Млын у Сідерцы.

Гектары не цешаць

Калісці у мяне былі два гектары зямлі. І двух сыноў я меў. Адзін на Шленск выехаў і цяпер яго на зямлю нічым не зацягнеш...

А другі сын зямлю любіў. І людзі да яго прыходзілі, каб зямлю ад іх браў, за натарыуса самі плацілі, абы толькі ўзяў. Набраў ён такім чынам трывалы гектараў. І сёння вялікі грош дакладае, бо паліва дарагое, угненні дарагі, апрыскі дарагі. Пасееш, а працаць няма дзе — хіба што за грашакі. Малако таннае, як мінералка „Крыніка”. А колькі пры той карове напрацаўца трэба! І свінчо кармі з малага, завязеш працаць і два тыдні чакай грошай. Па збожжа ці бульбу прыедуць здалёк, грошай не маюць — „у пятніцу прывязем” — і шукай пасля! Насміхаўшца, і нідзе не пажалішся, нічога не скажаш. Крыніка адна!

Телефон ад Новага Двара цягнулі, капалі, слупы стаўлялі. І пра паў. Кожны грош забірае і мабільнік купляе. І нашто такі выдатак?.. У Сідрывойт водаправод працлаў, гімназію паставіў, будзе ачышчальню. А ў нас — нічога...

Калі што не заплаціш, дык зараз жа прыедуць, забяруць, адключаць... Сын яшчэ дзве каровы трывае, малако здае. Але ўжо сектрэстратар з'явіўся гроши за малако забраць, бо страхоўка не заплачана. І будзе сын тых кароў рэзаць; хаця мяса на нейкі час будзе.

Гектары не цешаць, ахвота ад усяго адыходзіць. І сын зямлю аддае пад залясенне. І кожны адзін так робіць, у кожнай вёсцы:

— Нех яе халера, з зямлёю, каб я рабіў і даплачваў!

Калісці за зямлю біліся, а сёння ў нас ужо пад Бернікі і Сынкоўцы ўсё залесена. За пару гадоў ніхто і не пазнае, што поле было. Вёска крапівою зарасце і дзікі завядуцца. Было поле, а цяпер лес, грыбы. Ляснічы з Сідры прыехаў, пасля пэгэраўскае поле памераў і заключыў:

— За дзесяць год пад самую вёску засаджу!

Пециарых у нас зямлю па бацьках былі пабралі, пры камуне машыны купілі. А цяпер на паліва няма! Дзесяці дома сядзяць і ўтрымаць іх няма з чаго. Усё даражэ: інтэрнат даражэ, дарога даражэ, а машынку на гроши няма! І крадуць ўсё — абы падгледзелі! А выйдзе са школы, на галаву сядзе і кармі!

Бо і куды тых, што школы паканчалі, падзець, калі тыя, што яшчэ працујуць, зубамі работы трymаюць? Калісці, хто хацеў, той працеваў; і заганялі яшчэ. Будаўнікі калісці пачынали і не канчалі — перабягалі на новую будову, а цяпер выглядаюць, каб хто наняў. Мне няхай палову рэнты плацяць, абы толькі маладым далі жыць. Сёння хлопец то яшчэ што знайдзе, але дзяўчына... Ды і як хлопец стане на нейкую будову, то паціху, без папераў. А пасля не заплаціць — і не пасудзішся, бо папераў няма. А даваць жа такому на кватэру і ежу трэба... Работы няма, толькі зладзеўства. А выпіць, загуляць хочацца. І невядома, ці такую разбазараную моладзь утрымаюць.

Жыве той, хто з Амерыкай знаецца, крадзе, шпікулюе, хто ксяндза або бацюшку ў сям'і мае. А такі не дасць рады. Калі на гаспадарцы хлопец астанецца, то жонкі не знайдзе. Дзеўка скажа:

— Я пайду тваіх кароў даіць або свіней карміць?

Сёння дзеўкі на гаспадарку не знайдзеш! Хто ажаніўся, той неяк гаспадарыць, а хто не — гаспадарка працадае. Пакуль бацькі жывуць, то яшчэ-яшчэ... А як памруць:

— А што, я буду рабіць?! А маць яе!

Калісці вархлякаў па 50-60 кілаграмаў людзі везлі напавал. І сёння, калі б даць нашым людзям магчымасці, то Польшча была б багатай краінай. Але няма гаспадара, няма бацькі. Умеюць правіць, але крадуць. І як жа тыя фабрыкі могуць утрымацца? Пры камуне кралі, але было, а сёння адкрыта забіраюць. І яшчэ горш будзе!

Запісай Аляксандр Вярбіцкі

У канцы вёскі стаяць два крыжы. На адным з іх надпіс: „Спаси и сохрани Господи Сию деревню”. На другім: „Boże, miej w opiece naszą wieś. Mieszkajcy Siderki 1975 r.” Крыху далей пустуе колішняя крама, яшчэ далей — пакойны ад пяці гадоў млын. На адхоне аўтобуснага прыпынку пакояцца шклянныя пасудзіны з тутэйшымі замежнымі надпісамі: „Можайковская”, „Лідская”, „Царь”, „Стары замак”.

Трайнскім трухам завітвае к нам глабалізацыя.

Аляксандр Вярбіцкі
Фота аўтара

Карнавал сярод вампіраў

[1 ♂ працяг]

Паслы, якія са зразуменнем ставяцца да патрэб ашчаднасці коштам грамадзян, згодным хорам апратэставалі прапанову памяшанення сваіх камандзіровачных, якія непрарыцянальна высокія ў параўнанні нават да сярэдняй зарплаты ў краіне.

Парламент, дарэчы, пераўтварыўся апошнім часам у кабарэ, дзе адзін пасольскі клуб — Лігі польскіх сем'яў — падчас пасяджэння моліцца, қарыстаючыся сеймавымі мікрофонамі, другі — Самаабароны — ладзіць дэмманстрацыі і паводзіць сябе як раней падчас блакады дарог. У будынку парламента не хапае толькі трактароў з плугамі. Няма толькі каму займацца праблемамі звычайных людзей. Неяк страшнаватае робіцца, калі чалавек усведамляе сабе, што законы ў краіне ствараюць такія геніі палітыкі як Лепэр, Вжодак, Мацярэвіч ці Ляскоўскі з-пад Сейнаў, якога мясцовы люд пабаяўся выбраць радным у гміне. Кампраметацыя парламента некоторымі абраникамі нарада з'яўляецца вельмі небяспечнай для польскай дэмакратыі. Дыктатуры заўсёды нараджаліся падчас эканамічнага кризісу,

недаверу да палітыкаў і паралічу дзяржавных установ.

Пастаянны рост цэн на камунальныя паслугі, электраэнергію, газ, ваду, тэлефоны і адсутнасць іх кампенсацыі ў выглядзе заробкаў учынілі невыносным штодзённае жыццё вялікаму працэнту людзей. Беспрацоўе спараджае ўсялякія грамадскія паталогі. У гэтym часе ў тэлебачанні паказваюць палітыкаў, якія займаюцца выключна сабою, быццам бы вялі вільне выбарчую кампанію на наступны тэрмін. Перад тэлекамерамі расказваюць, напрыклад, што рабіў партыйны калега дзесяць гадоў таму, склікаюць кангрэсы, ствараюць штораз новыя партыі. Хаця паводзяць сябе часам як хлопчыкі ў садку, аднак заўсёды знаходзяць спосаб, каб абдурыць грамадства і праціснуцца да бочкі з мёдам. Ілгучы яны без сораму ўпэўненыя, што адурманены люд і так нічога не памятае. Люд можа і нічога не памятае, аднак адчуваеца, што чакае правадыра, які пакіруе чарговым бунтам. Некаторыя варожаць, што неўзабаве можам дачакацца карнавалу з Лепэрам у ролі распарадчыка.

Яўген Міранович

Чаму беларус з беларусам не размаўляе па-беларуску?

Уласна кажучы, на пытанне „Чаму беларус не размаўляе па-беларуску?” я адкажу так: „Многія са шчырых сыноў і дачок Бацькаўшчыны, а да такіх я адношу сябе, сяброў ТБМ, выкладчыкаў беларускай мовы і беларускай літаратуры, а найперш супрацоўнікаў газеты „Наша слова” і іншых беларускамоўных газет і часопісаў, слынных сыноў-пісьменнікаў Бацькаўшчыны, настаўнікаў і вучняў вясковых школ і класаў і яшчэ тысячы непералічаных сапраўдных беларусаў, — размаўляюць па-беларуску паўсюдна, штодзённа, як пісаў Ніл Гілевіч, на „радасць Маці-Беларусі і ўсім добрым людзям у свеце”.

Гэтае аптымістычнае выказванне мае рэальную падставу, паколькі відавочна сёння, што многія тысячы шчырых сыноў і дачок Бацькаўшчыны не ігнаруюць сваю мову, не закідваюць яе „на пасля”. Не. Сапраўдныя беларусы не чакаюць гэтага „пасля”, калі адменяць зверху „ганебна здрадніцкі закон” пра статус дзяржаўнага дзвяха моў, таму што менавіта гэты закон, на мой погляд, з’яўляецца адной з прычын занядбання беларускай мовы. Сапраўдныя беларусы і сёння крок за крокам набліжаюць шчаслівы дзень сваёй існасцю, сваёй беларускамоўнай дзеянасцю. І гэтыя намаганні даюць крохкія, аднак станоўчыя вынікі. Гэта значыць, што беларуская мова не толькі жыве, але і дужэе на радасць Маці-Беларусі.

Вось адзін з прыкладаў. У май го-радзе Мазыры, у якім апошнім часам

няма ніводнай беларускамоўнай школы, у гэтым навучальнym годзе адкрыты беларускамоўны клас, міні-клас, у якім дзве вучаніцы навучаюцца па-беларуску. Перамагчы было нялёгkа. Пачынала вырашацца гэта праблема са звароту бацькоў, чые дзеци хацелі вучыцца ў беларускамоўным падрыхтоўчым класе, да кіраўніцтва Мазырскай арганізацыі ТБМ. А далей — Мазырскі гарадскі выкананчы камітэт (аддзел адукцыі), Цэнтральная рада ТБМ на чале з Алегам Трусавым, Упраўленне адукцыі Гомельскага абласно-га выкананчага камітэта... Дзякую Богу (як бачыце, на Бога спадзяваліся, а самі „дамагаліся”) дзеци, якія з калыскі чулі родную мову, выхоўваліся ў беларускамоўным сямейным асяроддзі шэсць-сем гадоў — сёння жыцця-радасныя, бо вучаніца па-беларуску.

Безумоўна, у многіх закрадваецца сумненне: „А што далей?”. Зразумела, з такай колькасцю вучняў другі беларускамоўны міні-клас адкрываць не будуць. Выйсце ёсць: будучых (новых) вучняў будзе вучыцца адна і тая ж настаўніца, спадарыня Шнітман. Такім чынам атрымаеца міні-камплектная школа на базе агульнаадукцыйнай школы № 14. Ад гэтага будзе толькі карысць. Другую прапанову, на наш погляд, можна здзейсніць толькі на ўзроўні Міністэрства адукцыі Рэспублікі Беларусь, калі адтуль будзе ісці ініцыятыва (загад, закон, указ): у г. Мазыры мова навучання вызначаецца ў адпаведнасці з заявамі бацькоў пры

паступленні дзяцей у школу; пры на-яўнасці не менш 10-15 заяў у беларускамоўны клас пры кожнай школе па месцажыхарству будзе адкрыты беларускамоўны падрыхтоўчы клас. І гэту пропанову трэба давесці да ведама бацькоў-беларусаў да красавіка — мая 2002 года, каб заставаўся час для прыняцця адпаведных „захадаў” на ўзроўні ўлад, а не спадзявацца на грамадскае аб’яднанне, якое не мае юрыдычнай сілы.

„Кожная мова — прыгожая, бо вы-яўляе асабовую сутнасць бясконцага, невычарпальнага, шматаблічнага Боскага свету”, — напісаў Зянон Пазняк.

З гэтага выказвання відавочна, што і руская, і ангельская і іншая якая — прыгожыя мовы. І кожны з народаў размаўляе на сваёй роднай мове, а мовы другіх народаў вывучае як дадатковыя. Так павінна быць і ў Беларусі: кожны з беларусаў павінен размаўляць на сваёй роднай прыгожай мове, а другія мовы вывучаць як дадатковыя (пры жаданні).

На пачатку дзеянасціх гадоў у гісторыі нашай краіны адбылося штосьці амаль неверагоднае: беларуская мова стала ў Беларусі адзінай дзяржаўнай. І любоў да беларускага слова прывівалаася з дзіцячага садка, з першых класаў, бо была падтрымка на дзяржаўным узроўні.

А сёння, калі беларуса „спіхнулі ў дрыгву” ізноў, вобразна кажучы, віну ўскладваюць на того ж беларуса: „Чаму ты не размаўляеш па-беларуску?”. І той, хто самасвядома туды ўскочыў, адказвае, што размаўляць па-беларуску не абавязкова: пенсю даюць „вовремя” і дзякаваць Богу. Адзін з такіх прыкладаў — вясковая цёткапенсіянерка, якая за сваё жыццё пабачыла шмат гора, перамен і ёй не да адраджэння беларускай мовы, пра гэта няхай дбаюць „нацыяналісты”, на яе думку. Чула бабка слова, не ведаючы сэнс сапраўдны яго і „абзывае” гэтым словам сапраўдных, шчырых белару-

саў. Дзякаваць за камплімент, цётачка. Мы ёй даруем, яна без адукцыі.

„Чаму беларус не размаўляе па-беларуску?”. Праўдай застасцца і такі факт: у пасведчанні аб нараджэнні дзіцяці бацькі пішуць „беларус” па нацыянальнасці, а самі бацькі співаюць Калыханку рускім тэкстам. Дзіця выхоўваецца ў рускамоўным асяроддзі... Потым і пытанне ўзнікае: „Чаму беларус не размаўляе з беларусам па-беларуску?”.

Верыща, што сённяшня вучні і студэнты імкнущыца дарасці да пачуцця самасвядомасці, пачуцця нацыянальнай гонару за сваю прыгожую родную мову, нацыянальную культуру.

Асобным бацькам раю „павучыца” ў цыганскага насельніцтва, дзеци якога з маленства, з калыскі найперш ведаюць цыганскую мову з вуснаў сваіх бацькоў, не маючы цыганскіх школаў, падручнікаў, а беларускую, ці якую іншую, у залежнасці ад месцажыхарства, ведаюць як дадатковую.

Хочацца нагадаць, што Таварыства беларускай мовы лічыць, што справа сумлення і патрыятычнага абавязку кожнага беларуса, кожнага жыхара рэспублікі шанаваць і вывучаць беларускую мову, свабодна валодаць ёю, карыстацца ў штодзённым жыцці. ТБМ заахвочвае вывучэнне і распаўсюджванне гістарычных ведаў пра Беларусь.

Падтрымліваючы імкненне прадстаўнікоў усіх нацыянальнасцей, што жывуць у рэспубліцы, да захавання і развіцця іх моў, ТБМ спрыяе і заахвочвае авалоданне імі мовай карэнай нацыі рэспублікі — беларускай.

У заключэнні — прызнанне Ларысы Лявонцевай, рускай па нацыянальнасці: «Нарадзілася і вырасла ў Расіі. Па волі лёсу, нядаўна пераехала на пастаяннае месцажыхарства ў Беларусь. Прыйгосць беларускай мовы зразумела і сэрцам адчула, калі стала студэнткай Мазырскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя Н. К. Крупскай. Цудоўная, мілагучная беларуская мова, якую прыйшлося вывучаць мне, вельмі мяне зачароўвае. Шчаслівия беларусы, што маюць такую мову. Дзякаваць, што падказалі мне падпісцца на газету „Наша слова”».

(заканчэнне будзе)

Людміла Піскун, Мазыр

Вачыма паліяка

Кажа смецце

Я належу на сярэдняга пакалення няшчаснікаў, якім ад маленства давяло-ся жыць у блёку. Калі мне было чатыры гады, наша сям'я перасялілася з драўлянага дома, што стаяў пасярод дрэў і сажалак, на тагачасны канец Беластока, у блёкавішча чатырохпавярховых „пушачак”. Незалежнасць, пачуццё волі і, як у нас кажуць, „сцірку ўласных брудаў” паміж сваімі вугламі памянялі мы (без майго свядомага тады ўдзелу) на пастаянны доступ да газу і цэнтральнай ацяпляльнай сістэмы.

За трыццаць пару гадоў навучыўся я, дзякуючы звычыцы, пазнаваць гадзіны паводле паводзін суседзяў з-за сцяны. Ведаю, напрыклад, што ўжо якраз 4.20, бо ў гэты час гадамі ўстае Н., сусед, што жыве нада мною. Калісці ён быў чыгуначнікам, цяпер — пенсіянер. Усё ж, аднак, прачынаеца ён у сваю пару і адразу пасля пятае пакідае кватэру, — чуваць яго няўзятыя крокі на лесвічнай клетцы. Каля сёмае ўстае маладое сужонства з-за сцяны. Пасяліліся трох гады таму. Мой пакой прылягае да іхняе кухні. Хвіліну да сёмае свіст іхняга электрычнага чайніка інфармуе, што і мне пара падымашца.

У апошнія гады ў май пад’ездзе паявілася шмат новых маладых сем’яў. Старыя або памерлі, або перасяліліся да дзяцей. Пару засталося. Здароўкаемся, кланянемся адны адным (ну, можа апрош тае ўрэднае бабы з першага паверх). Аднак, не ўлазім сабе ў кватэру, у жыццё. Усё ж мы, шматгадовыя жычары, штосьці ведаем пра сябе. Мамы, я ім вядомы больш, чым яны мне

(асабліва таму варавітаму бабішчу з першага паверха).

Яшчэ да нядаўна адзінай крыніцай лесвічнай інфармацыі была лаўка пад блёкам. Апошнім часам штосьці змянілася. Маладыя на лавачцы не прысядаюць, нічога не кажуць пра сябе, пра іншых. Старыя таксама радзей выходзяць: прыхворваюць, адлежаюцца. Тым часам маладыя ўяўлі новую звычку выстаўляць політычнавая торбачкі (празрыстыя кулькі) са смеццем пад сваімі дзвярыма. Старыя тую звычку падхапілі, хоць дагэтуль смецце было для іх чымсьці сарамлівым, больш асабістым, чым прызнанне на лавачцы. Цяпер штосьці, калі праходжу каля дзвярэй суседзяў, бачу, як ім у жыцці шанцуе, і хто яны такія. Маладыя з другога паверха, напрыклад, спажываюць лепшае масла, добрую вяндліну ў пакетах і чытаюць „Жысіе”. Я ўжо амаль упўнены, што спадарыня О. — беларуска; нядаўна я звочыў сярод яе смецця стары нумар „Нівы” ды колькі дзён пасля Каляд рэшткі куці. Пасля ўспомніў, што, сапраўды, бачу ўсе ў Святадухаўскай царкве. Будзённае смецце ў пані О. значна больш убогае чым у яе суседзяў (тых ад масла ды „Жысія”).

Дзякуючы смеццю я ўжо штосьці ведаю пра сваіх суседзяў, трошачкі даведваемся пра сябе ўзаемна. І быццам мы менш самотныя. А, можа, пачалі бы мы адзін з адным размаўляць? Присядца на лавачцы пад блёкам? Увогуле, садавіцца поруч і заводзіць гутарку?

Мацей Халадоўскі

[1 ♂ працяг]

— Ці многа вучняў уздельнічае ў розных конкурсах і якія ад гэтага ўздзейнікі?

— Трэба сказаць, што многа вучняў бярэ ўдзел у розных конкурсах — дэкламатарскім, гавэнды, тэатральным і прадметных. Заўсёды ёсць лаўрэаты ў гэтих конкурсах.

— Калі Вы сталі свядомай беларускай?

— Калі я была вучаніцай ліцэя ў Гайнаўцы, я не думала, хто я. Але калі я пачула, што бацькі гавораць да дзяцей выключна на польскай мове, тады я пачала вучыцца беларускай мовы і ўсвядоміла, што я беларуска.

— На якой мове размаўляеце ў хаце; як ставіцесь да роднай мовы?

— У хаце да мужа і дзяцей я гавару на беларускай гаворцы і таму мае дзеци дасканала валодаюць роднай мовай.

— Што думаеце пра нацыянальную свядомасць маладых жычароў Нарвы?

— Мне здаецца, што тыя вучні, якія ходзяцца на заняткі беларускай мовы, ве-

даюць хто яны, або над гэтым задумоўваюцца. Нягледзячы на тое, я лічу, што ў іх ніzkая свядомасць. Я ім прапаную, каб заглянулі ў мінулае сваёй сям’і.

— Якія ў Вас дасягненні?

— Мае дасягненні — гэта лаўрэаты розных конкурсаў, спецыялізацыя па беларускай мове і апошнім часам удалося мне стаць дыпламаваным настаўнікам.

— На канец больш асабістое пытанне: раскажыце пра Вашу першую любоў. Ці гэта быў спадар Яўген?

— Цяжкае пытанне. Ну, так, май першай сур’ёзнай сімпатыяй быў Яўген. У сярэдній школе я мела многа сімпатыяў, але не думала, каб выходзіць замуж, толькі каб вучыцца.

— Дзякуем за размову і жадаем Вам поспехаў у працы з дзяцьмі.

Гутарылі Данеля Дудзіч і Анна

ЛАПІНСКАЯ

* „Томкавы дзеткі” — адна з трох газетак, якія выдаваліся ўдзельнікамі XX Сустреч „Зоркі”.

Асвета на Гайнаўшчыне

Гайнаўскае старства для чатырох сярэдніх школ: Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы (592 вучні), Комплексу агульнаадукацыйных школ у Гайнаўцы (603 вучні і дарослыя слухачы), Комплексу прафесійных школ у Гайнаўцы (966 вучняў і дарослыя слухачоў), Комплексу лясных школ у Белавежы (435 вучняў і дарослыя слухачоў) і Комплексу спецыяльных школ (61 вучань з падставовай школы і гімназіі) з'яўляецца вядучай установай. У жніўні 2001 года быў закрыты Комплекс сельскагаспадарчых школ у Гайнаўцы. Вучыліся там пад 120 асоб (ципер вучацца яны ў Комплексе прафесійных школ на сельскагаспадарчых спецыяльнасцях).

У 1999 годзе пры Гайнаўскім белліце ўзнікла Гімназія з дадатковым навучаннем беларускай мовы. У шасці класах вучацца там 183 вучні, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы (тры гадзіны ў тыдзень). На падставе дамовы паміж Політэхнічным інстытутам у Беластоку, Управай горада Гайнаўкі і праўленнем Гайнаўскага павета 1 лістапада 2001 года адкрыта было завочнае аддзяленне інстытута па спецыяльнасці маркетынг і кіраванне. У 2002 годзе прадбачаецца адкрыццё спецыяльнасці кіраванне асяроддзем, з бясплатным дзённым навучаннем. Комплекс спецыяльных школ у Гайнаўцы ў гэтым годзе перанесены быў са старых будынкаў у будынак Падставовай школы н-р 2 у Гайнаўцы. Некаторыя вучні спецыяльной школы пачалі хадзіць на заняткі ў інтэграваных класах разам з вучнямі Падставовай школы н-р 2.

Аляксей МАРОЗ

План сеткі публічных паслягімназічных школ прадугледжвае змены ў арганізацыі навучання ў сярэдніх школах. Прадбачаецца на аснове існуючых сярэдніх школ стварыць ліцэі з акадэмічным, культурна-мастацкім, тэхнічна-тэхналагічным, грамадска-пастугоўым і сельскагаспадарчым (з улікам на асяроддзе і аграбізнес) профілямі. У Гайнаўскім белліце замест агульнаадукацыйнага ліцэя плануецца адкрыць ліцэй з акадэмічным і культурна-мастацкім профілем. План гэты можа памяніцца, бо новыя асветныя ўлады прадбачаюць крыху іншую арганізацыю сярэдніх школ.

На аснове школьніх майстэрняў Комплексу прафесійных школ у Гайнаўцы з 1 верасня 2000 года створаны Цэнтр практичнага навучання. Дзейнічае ён, як бюджетная адзінка павета, якая вядзе прафесійнае абучэнне для Комплексу прафесійных школ. Арганізуюцца ў ім таксама курсы па падрыхтоўцы да практичнага выканвання прафесіі. Павятовая ўстанова працы ў Гайнаўцы вучыла моладзь метаду пошуку працы. У рамках польска-дацкага праекта „Белавежская пушча” вяліся адукатыўныя заняткі па агратурызме і экалагічнай сельскай гаспадарцы. У першым паўгоддзі 2001 года быў рэалізаваны праект, накіраваны да моладзі і настаўнікаў, які пашырый веды пра Еўрасаюз. Нідаўна Кышштаф Раманчук з Акадэміі выратавання і марскога выхавання выявіў свой намер адкрыць у будынках Гайнаўскага белліце Пасляматуральную марскую школу і старацца рэалізаваць свой праект.

Аляксей МАРОЗ

Моладзь ічыра і актыўна падыходзіць да справы аховы асяроддзя.

Не ўтапіцца ў смецці

Штодзённа заліваюць нас тавары, і патрэбныя, і непрыдатныя. Чалавек паддаецца рэкламе і іншым методам упływu на ягоную псіхіку ў час набывання тавараў — імпульсіўных закупак. Каляровая, вялікая тара скрывае не заўсёды дабражасны і неабходны тавар. А абороткі вандруюць на сметнік. Пліэтыленавыя пакеты, пластмасавыя бутэлькі, торбы... Не ўсё з таго, мабыць, толькі вельмі малую частку можна утылізаваць, выкарыстаць пайторна. Рэшта можа вякамі раскладвацца, забруджаючы прыроднае асяроддзе. Людзі ў наш час настаўлены да жыцця спажывецка: ежма, пійма, а па нас — хоць бы і патоп. Экалагічна адукатыя, на жаль, не кранае тых, хто сёння вырашае, вырабляе, прадае. Ад новага года ўваходзяць у жыццё праўныя рэгуляцыі адносін да прыроды, а гэта, на жаль, толькі грошы. Грошы з кішэні ўсіх падаткаплацельшчыкаў; тыя, што прадукуюць і абслугоўваюць, заўсёды знайдуцьмагчымасць, каб свае затраты спагнаць з пакупнікоў. Іншая справа — моладзь. І ў ёй, здаецца, уся надзея. На тое, што людзі апамятаюцца, зразумеюць залежнасці нашага быту ў экалагічнай сістэме ўсяго свету, і на кожным кроку будуть думаць пра тое, што ад кожнага з нас паасобку, і ад прадпрыемстваў і ўстаноў залежыць тое, якую Зямлю пакінем наступным пакаленням.

Асцыяція дзеля экаразвіцця „Agro-Group” праводзіла акцыю „Зялёныя пакупкі — Беласток-чысты горад”. Прымала ў ёй актыўны ўдзел моладзь з Комплексу школ н-р 1 па вул. Антанюк-Фабрычны ды Грамадскай школы і Гімназіі н-р 7. Моладзь аптывала красмы ва ўсім горадзе з дбання пра экалогію і прапанавала палатняныя торбы, якія маглі б прадавацца замест поліэты-

ленавых кулькоў для ўпакоўкі. Большая прадаўцоў і ўласнікаў магазінаў, аднак, адмовілася ўдзельнічаць у праэктах экалагічных дзеяннях, не даючы таксама адказаў на анкеты, не падпісваючы дамоў на пастаўку торбаў. Пазітыўна адказала пятая частка гандляроў. Торбы, прапанаваныя на вуліцы і ў крамах, продаж якіх разлічваўся на месяц, раскупіліся вельмі хутка і набылі ў Беластоку вялікую папулярнасць не толькі як сумкі для тавараў; задаюць імі шыку студэнты. Некаторым пакупнікам падабаліся б яны, калі б мелі не доўгія ручкі на плячу, а кароткія вушкі для нашэння ў руцэ. Дарэчы, сумкі былі танныя, паколькі даплатіў да іх Фонд аховы асяроддзя. Але была б магчымасць, каб на прадукцыі зарабіла якое кравецкае неўялікае прадпрыемства, зацікаўлене на пастаянным вырабам падобных торбаў. „Фасты” вырабляюць тканіну, маглі бы таксама пацікавіцца і пашывам.

Грошы з Фонду аховы асяроддзя — публічныя. Так сказаць, супольныя. Ад 1 студзеня ўвайшлі экалагічныя аплаты разам з новым экалагічным законам. Кожны павінен задуманацца: ці грошы ладаваць у адукатыю, ці ў эканамічны прымус. „Будзем смяціць і плаціць?” Здаецца, якраз моладзь ставіцца вельмі спантанна да гэтай справы. Ды прыбіранне свету па „старых” гэта не яе заданне. Вельмі хваляваліся ўдзельнікі акцыі на адказы: „Нам гэта не аплачваецца”. Няма яшчэ ў Польшчы спажывецкага руху, які б дамагаўся б экалогіі і абароніў бы пакупніка перед патопам нахабнай рэкламы. Дык што — будзем плаціць і смяціць уволью, пакуль старыя смеццяробы пойдуть на сметнік?..

Міра Лукша
Фота аўтара

Якая логіка?

Саюз левых дэмакратаў у час выбараў абяцаў беспрацоўным новыя месцы працы, а пенсіянерам (і самым бедным) паляпшэнне іх долі. А што маєм? У тэлебачанні сказаў, што будзе спынены імпарт ношанага адзення. Мабыць, паўплывае гэта на павышэнне продажу вондраткі айчыннай вытворчасці. Якую логіку бачыць урад? Зараз пенсіянеры ці беспрацоўныя (ды не толькі), за не-

калькі злотых маглі апрануцца ці абуцца, карыстаючыся паслугамі імпартёраў. З другога боку, тымі ж прадпрымальнікамі з'яўляліся людзі з таго асяроддзя. Карысць двухбаковая: быў месцы працы і бяднейшыя канцы з канцамі зводзілі. Пасля ўвядзення закону павысіцца беспрацоўце, а бедныя стануць яшчэ бяднейшымі. Як заявіла адна імпартёрка ношанага адзення — быў беднымі, зараз станем голымі, як святы турэцкі. І гэта мае быць прагрэс краіны, якая імкнецца ў Еўрасаюз? (ус)

Зорка

старонка для дзяцей

Калядаванне і ласункі

На свята Трох Каралёў у Нарве калядавалі ўдзельнікі XX Сустрэч „Зоркі”. Аднак, пакуль сустрэчнікі рушылі ў мястечка, паспявалі працаўнікам Нарваўскага асяродка культуры. За гэта атрымалі ад пані Алы Сяткоўскай гурбу ласункаў. Падарунак дырэктаркі Сяткоўскай быў мілым пачаткам, тым больш, што мэта нашага калядавання была яму сугучнай. Наш супольны заробак мы рашилі падараваць дзесяцам з Беларусі — у канкрэтнасці, купіць ім ласункі на „салодкі стол”.

Дзякуючы дзяўчатам з Нарвы мы пападалі ў шчырыя, гасцінныя дамы. Ветліва сустракалі нас настаўнікі, бацькі нашых сустрача-

нак, іх суседзі. У многіх дамах хвалілі нашы калядкі і гвядзу. У адным доме прымалі нас грамадзяне Беларусі, і яны падарылі нам вялікі пакет беларускіх цукеркаў. Нашы падляшскія калядкі: „Грай, каню”, „Ой, по прызвонцы”, „А ў пана Карабля”... Менавіта, дзеля гэтых калядак мы і пайшлі калядаўцаў. Развучалі іх на Сустрэчах, тут, у Нарве. І вельмі ж хацелася, каб яны, у адпаведны час, аўтэнтычна прагучэлі тут, пад нарваўскім небам. Каб прыгадаць іх стыль і выкананую манеру, пажадальны і іх сямейныя характеристар. Спяваць не было лёгка ўсе гэтыя старжытныя напевы — для выканання адкрытым голасам.

Хацелася „выкарыстаць” і нашу гвядзу, у бел-чырвонай каларыстыцы, выкананую сустрачанскай „меншасцю” (хлопцамі) і мастаком Тодарам Кашкурэвічам. Гвядза, двухрадаўка, была выканана ў традыцыі народнага мастака Багацэвіча з Крывятыч. І ў гэтым плане мы рэалізаваліся поўнасцю. На змяркенні пайшоў даждж са снегам, які распусціў чырвоную фарбу бібулы і наш след чырвоным колерам значыўся на снезе. У кампаніі калядоўшчыкаў панаваў бадзёры і радасны настрой. Мы не толькі закалядавалі на „салодкі стол”, але і ажывілі добрую традыцыю — калядавалі на дабрачынную мету.

Калядны час — добры дзеля таго, каб дарыць радасць і не забывацца аб тых, якія чакаюць дапамогі.

(гк)
Фота Аляксандра Максімюка

Люблю сваю працу

З Алай СЯТКОЎСКАЙ, дырэкторам Нарваўскага дома культуры, гутараць Рэната Харытанюк і Оля Багуцкая.

— Як доўга працуеце дырэкторам Дома культуры?

— Дырэкторам я ўжо трох гады.

— Ці цяжка ім быць?

— Часта бывае цяжка, але я люблю сваю працу.

— Ці ў апошні час арганізавалі Вынейкія мерапрыемствы?

— Так, многа. Дом культуры плануе ўжо мерапрыемствы на наступны год, напрыклад, „Дні Нарвы” і іншыя беларускія сустрэчы.

— Якія ў Вас тут гурткі?

— У нас працуюць тэатральныя, музычныя групы, а неўзабаве ўзнікнуць і мастацкія гурткі для 0-VI класаў.

Фота Ганны КАНДРАКОВ
саў пачатковай школы і асобныя для гімназістаў.
— Скажыце пра „Дні Нарвы”.
— Яны адбываюцца ў канцы чэр-

веня і пачатку ліпеня. У час мерапрыемства мы паказваем свае поспехі, дасягненні, культурныя з'явы.

— Калі арганізуецце фэсты?

— Звычайна фэсты арганізуем у час канікул, тады ў дзяцей многа часу.

— Адкуль прыязджают ансамблі на Ваши фэсты?

— У нас выступаюць не толькі спевакі з Нарвы, але і з Беларусі.

— Ці многа людзей на такіх мерапрыемствах?

— Так, многа.

— Жадае Вам многа сіл да працы.

— Дзякую вам, дзяўчыты.
Рэната ХАРЫТАНЮК,
Оля БАГУЦКАЯ („Томкавы дзеткі”)

Сустрэча „пасля гадоў”

Усе памятаюць XX Сустрэчу „Зоркі” — што там здарылася, хто там праўбываў. Удзельнікі тых Сустрэч спаткаліся таксама ў Нарве 20 студзеня, каб паспяваваць калядкі. Прыйехала пятнаццаць асоб, усе былі „старэйшыя за нас на некалькі гадоў”. Прыйехалі з мужамі, жонкамі і дзеткамі. Бацька Тамаш быў нават са сваімі ўнучкамі! Пачалі мы ўспамінаць як было калісьці

у Нарве і што ад таго часу здарылася. Пачалі мы расказваць пра сваё цяперашнія жыццё, пра сем'і. Пасля спявалі сустрачанскія калядкі. „Зорка” прыгатавіла нам неспадзянку — ласункі, якія мы з'елі і пайшлі калядаўцаў. Прыйшлі мы амаль усю мясцовасць і пасля развітаўліся.

Да наступнай сустрэчы!

Пётр СЦЕПАНЮК

Ігар СІДАРУК
**Сняцца дзеткам
звераняткі**

Люлі, люлі, люлі,
Усе звяры паснулі.
Зайчык — ля альхойкі,
У хляве — кароўка,
Птушкі — на галінах,
Мішка — у маліне,
На рамонку — пчолка,
У дупле — вавёрка,
Вожык — сярод мяты,
Ля дубоў — сахаты,
Спіць у норцы барсучок,
А ў лісточку — павучок,
Люлі, люлі, леткі,
Іх прыснілі дзеткі.

Пеўнік яек не нясе...

(лічылка)

Выбег коўкі наш на ганак,
Вынес Гані абаранак,
Толю — свечку,
Мне — яечка,
Што знёс пеўнік у падпечку!
Пеўнік яек не нясе...
Ты застаўся?
Выйшли ўсе!

Павучок-вартаўнічок

Познім вечарам кудзелю
У куце павук прадзе.
Нітак сто у лапках мае
І калысачкі гайдает:
Цягне іх напераменку,
Аж стаміліся каленкі.
Хутка, дзеткі,
На бачок,
Вас вартие
Павучок!

На вуліцы, здаецца, зусім цёпла. Тэрмометр за акном паказвае 8 градусаў вышэй нуля — сама Ганулька бачыла. Вядома, і снег растаў. Толькі на загонах і палетках ляжыць ён тонкім пластом, а там, дзе яго згортвалі з дарог і вуліц — няроўнымі гурбамі той снег шарэ. Ці не вясна ўжо ідзе? Ды не, да вясны далёка, бо ж цяпер яшчэ люты. Кажуць, што і ў сакавіку, і нават у красавіку зімка стараецца дакучыць вясне. То снегам сыпане, то зноў дажджом са снегам сцебане... А тут сонейка паказалася! Ганулька выбіраецца ў школу. Нашто шалік ваўняны, які цісне ў шыю і кусаецца! А тоўстая шапка, ад якой у галаву цяжка! Сцягнула паціху Ганулька шалік, на галаву надзела сваю ўлюблённую шапачку-вязанку, што яе восенню бабуля Вера на прутках ёй звязала. І на аўтобус. А ён узяў ды па-а-аехаў! Не пачакаў Ганульку школьнік аўтобус! Вядома, да чаго даводзіць тое, што зранку так спаць хочацца...

Ну, што ж, прыйдзеца ісці пешшу аж чатыры кіламетры! Направіла Ганулька на плячах цяжкі ранец з кнігамі, сышткамі і дапаможнікамі. Цяжкавата. І патэпала ў бок мястэчка, следам за школьнім аўтобусам, якога і след ужо прастыў.

Ідзеш, ідзеш, ідзеш... Левай абочынай тэпае Ганулька — так і трэба. Па асфальце ідзеш, дык не так гразка. Але страшнавата. Насупраць што і раз машины едуць — зы-

ходзіць трэба на старую траву і гразь. А ў твар вечер дзыме! Пад шапачку ўцікаеца, за каўнер улаціць. Хоць сонейка грэе з усяе зімовае моцы, дык якое ад яго цяпло!

— Ты што, вечер, так мянэ му́чыш! — пакрыўдзілася Ганулька. — З дарогі збіваеш! У шыю студзіш!

— Я — зімовы вечер! — шугануў дзяўчынцы калія вушэй вятрыска, закружиўся вакол ранца, падняў леташнія лісты з асфальта. — А ты чаму ў тонкай шапачцы? Бабулі паслушала б! Я ведаю тваю бабулю!

— Ты не здзекуйся! Не буду цябе любіць! Ну, хто ж цябе любіць, вечер!

Лепш бы Ганулька і не гаварыла! Вечер у рот ёй так дзымухнуў, што амаль не зайшлася!

— Я не жартую! І шалік твой дзе? Я так люблю размахваць тваім чырвоным шалікам, з кутасікамі на канцах!

— Ты ведаеш мой шалік? Бабуля мне яго звязала!

— А хто не ведае, Ганулька, твае бабулі Веры! Яна ж умее і вечер загаворваць!

— Ветрыку, дык я цябе прашу па знаёмстве, не дзымі мне ў очы. Лепш у спіну мянэ, у ранец папіхай!

А то мне так холадна, і ў школу магу спазніцца...

Засмяяўся вечер, крутануўся ў другі бок.

— Ну, Ганулька, ты не горшай ад свае бабы! Загаворыла мне, так скажаць, зубы! Давай, памагу табе!

І давай дзымуць з другога боку. Ды так моцна, што Ганулька амаль подбегам рушыла ў школу. Толькі яшчэ каўнер наставіла, як ветразь.

Міра Лукша

Хлопцы са школы ў Дубінах.

Фота Аляксея МАРОЗА

Віктар ШВЕД

Ці паходзім мы ад малты?

Прыбег са школы сын Ігнатка
І таце прастрачыў ён залпам:

— Сказаў настаўнік на занятках,
Што ўсе паходзім мы ад малты.

— Гэта няпраўда — ды і годзе!
Дурноту ён сказаў у школе!
Ты можа ад яе паходзіш,
А я, сыночак мой, ніколі!

Ці зайцаў ты баішся, тата?

На двор выходзіць сынок з хаты
І таце задае пытанне:

— Ці зайцаў ты баішся, тата,
Калі ідзеш на паляванне?

— Чаму пытанне гэта зноўку?
Мне задаеш, сыночак Якаў?

— Таму што ўзяў ты дубальтоўку,
А да таго ж яичэ сабаку.

Ася Дунай і Эдзіта Хіліманюк — аўтаркі „Зоркі”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 6

Запойніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

				Adres Reportaż	Uwaga	Žrebię	
Góra	Gust	Przyjaźń	►		▼	▼	
Drzewo	►						Trójca
Pajak	Przyrząd	►					
Punkt	▼	Saga	►				
►		Żebro	►				
Śruba	►						
Płyta		Chińskie imię					

Адказ на крыжаванку № 2: Самакат, дар, вяз, сок, зростак, твор, Ас, кола, Ас, сані, юнак, каханак, ліра, я. Парк, сад, камора, чар, таз, сага, ткач, звон, ролікі, юха, тайна, Ас, Аня.

Узнагароды, **каляровыя алоўкі**, выйграілі: **Наталля Герасімюк** з Махнатаага, **Наталля Купчук** з Нарвы і **Лукаш Іванюк** з Гайнайці. Віншаем!

Дзень аптыміста

Я ўстаў у сем гадзін раніцы. На працу мне трэба на дзвеяць, таму ў мяне было многа часу, каб падрыхтавацца. Жонка нарыхтавала мне смачнае снеданне: бутэрброды з нутэлай і какавай. У дзвеяць гадзін я пайшоў на работу. Па дарозе знайшоў 50 злотых. Для мяне гэта вялікія гроши, таму што я зарабляю толькі 1 000. У дзвеяць гадзін я прыйшоў на работу. Я інжынер. Мы цяпер будзем дом багатому кліенту. Я забыў яго імя, але ведаю, што яно дзіўнае. Мінулі тры гадзіны, прыйшла пара абеду. Як зайдёды, мой сабака Шарык прынёс мне абед на працу. Я думаў, што дастану нейкую катлетку, але жонка, як на злосць, паклала на абед карэнчыкі. Пабачыўшы тое я страціў апетыт. Адаслаў сабаку дадому і купіў сабе снікерсы з арэхамі. Гэта быў мой абед.

У чатыраццаць гадзін я стаў востра працаўваць. Пасля дзвюх гадзін цяжкай працы мой сябра сказаў, што шэф хоча мяне пабачыцца. Я падумаў:

„Чаго ён ад мяне хоча? Ці я зноў нешта нагаварыў?” Зайшоў я да шэфа, ён даў мне ліст і сказаў, каб я ўжо ішоў дадому і ліст прачытаў у хаце. Вярнуўшыся дадому я пабачыў, што мяя жонка гатовіць вячэрну са свечкамі. Я сеў у фатэль і адкрыў ліст ад шэфа, а там 1 500 злотых і запіска, што я дастаў дабаўку і павышэнне на галоўнага кіраўніка будовы. Вечарам мяя жонка сказала, што стану бацькам. Ад уражання я самлеў. На шчасце мяя жонка мае знакаміты рэфлекс, яна схапіла мяне і занесла ў ложак.

Наступнага дня я не мог паверыць, што буду бацькам. Гэта была праўда. Я пайшоў на працу. Работа ішла вельмі спраўна. Я пайшоў паглядзець сваю будову. Хаджу сабе, аглядаю, папраўляю памылкі работнікаў, а тут раптам цэгla падае мне на галаву. Я страціў прытомнасць. Завезлі мяне ў шпіталь. Тут сказаў, што калі б не меў на галаве каскі, то ўжо мяне не было б!

Лукаш Сікора, II клас Гімназіі ў Орлі

Калядавалі і гулялі

У час свята Ражджаства Хрыстова я пайшоў калядаваць са сваімі сябрамі. Было нас трах. Калядавалі мы два дні. У першы дзень былі ў Дыдулях, Кошках, Алекшах, Красным Сяле і Градалях. Зарабілі мы па 150 зл. У другі дзень мы былі ў Шашылах,

Нурцы і Дубне, таксама закалядавалі па 150 зл. Людзі давалі нам ад 1 зл. да 30 зл. і частавалі ласункамі. Мы калядавалі і адначасова добра правялі час. За год таксама плануем калядаванне.

Рафал Сельвясяк,
II „б” клас Гімназіі ў Орлі

Уладзімір Петручук з унучкай Юстынай Карпюк ды зоркай.

Раблю гвязды

Ёсць такі чалавек у Гайнайцы, што живе ў драўляным доме па вуліцы Падольнай 14, побач з мураванкай. Важна — у tym мураваным доме, які памагаў Уладзімір Петручук ставіць дачцу з зяцем, жыве Юстына Карпюк, вучаніца пачатковай школы. Як і дзед, хоча трывацца гадавая ўнучка ўмець рабіць калядныя зоркі. А дзеда Уладзіміра навучуў рабіць ягоны бельскі дзядуля Лукаш Амельянюк. Бацькі Уладзіміра Петручука (1932 года нараджэння), жылі ў Кляшчэлях, пераехалі ў Гайнайку ў 1925 годзе. Ён ужо народжаны ў Гайнайцы. А зоркі робіць таксама ў стылі кляшчэлеўскім, са шклянай шыбкай пасярод зоркі. Ды і іншыя таксама. Толькі яны больш сучасныя, чым калісь. Са свечачкай за яслимі — небяспечна, магла б загарэцца. Цяпер тут звычайная лямпачка на батарэйкі, „сродкі”. Было б больш цікава і хораша, каб на ўсіх рагах былі таксама лямпачкі, ды тады трэба было б мець падключаны акумулятар. А тут, бачыце, двухрадовая гвязда, шаснащца рагоў. Можна таксама зрабіць гвязду з фанарамі — стаялі б яны на абручах над рагамі, а рады круціцца адзін у гэты бок, другі — у іншы. Прыйгожа!

Прыгожа — любуемся, гледзячы на здымкі зорак, якія ўжо недзе ў Варшаве цешаць вочы і душы. Бо ва Уладзіміра Петручука купляе ягоныя вырабы мастацанародны каапературу „Цэпэлі” ў Бельску. Рабіў ён зорку ў Гайнайскі дом культуры. Мог бы выкананы якую хочаш па заказе, у вёскі таксама, але, кажа, менш цяпер каляднікаў, і не вельмі людзі іх прымаюць. Пропадае традыцыя? Сам не калядуе.

Ці ўзоры традыцыйныя, ці выкананы зоркі мусіць трymацца нейкіх правіл ці канонаў? Вядома, узоры традыцыйныя — зорачкі, елачкі. Пасярод — іконка. У гэтай зорцы, бачыце, раскладная паштоўка са сцэнкай у яслях, купленая ў кіёску. На канцах рагоў — фрэндзлікutasы. Тронкі — звычайны кіёк. Матэрыял — бібулка, каляровая папера для выцінанак. Добры матэрыял — пергамент, бо і ў выпадку дажджу не распускаецца. Ззаду — валік, на якім круціцца рады. Памеры вызначаеш сам...

— Сапрауды, люблю, каб каляровая мая зорка была, вясёлая. Каб і самому цешыща, і радасць людзям прыносіць, — кажа Уладзімір Петручук. — Слаўлю Бога сваёй працай. Хтосьці мусіць падтрымліваць традыцыю.

Міра Лукаша

лі падпісчыкі на газеты, а цяпер падпісчыкі магу палічыць на пальцах рук.

Спытаў я пра „Нівы”. Спадар Віктар адказаў, што калі ён прыйшоў працаўца на пошту было больш за 80 падпісчыкаў „Нівы”. Цяпер ён дастаўляе „Ніву” ў бібліятэку ў Трасцянцы, а пастаяннымі падпісчыкамі з'яўляюцца Ніна Кобзэў з Трасцянкі і аўтар гэтых радкоў. Пастаянным пакупніком „Нівы” з'яўляецца таксама Галена Тапалянская з Трасцянкі.

— А колькі ў гэтым годзе прадалі Вы „Нівы” з календаром? — пытаю.

— Узяў я з пошты 100 экземпляраў „Нівы”, усе прададі і яшчэ людзі прасілі.

Варта адзначыць, што Віктар Селеванюк з'яўляецца сумленным пісьманосцам, службовыя абавязкі выконвае ён добра. Стараецца дапамагаць іншым. Напрыклад, калі жанчына папросіць у яго які-небудзь тавар, дык ён абавязкова заўтра прывезе.

Тут я задумаўся над словамі нашага пісьманосца, што калі паявіцца „Ніва” з календаром, дык кожны стараецца яе купіць, мабыць дзеля таго, каб не забыць калі праваслаўныя святы, а так мала хто чытае. Вось, якія мы людзі, што нават саромісці свае роднае мовы, а „Ніва” ж на сваіх старонках навучае ўсяму добраму.

Пісьманосец

Віктар Селеванюк родам з вёскі Пухлы, што ў Нарваўскай гміне. Спачатку працаўваў у сельскагаспадарчым кааператыве ў Трасцянцы. Пасля, калі на пошце ў Трасцянцы звольнілася пасада пісьманосца, спадар Віктар перайшоў сюды працаўца. І вось, ужо больш за 22 гады, ён працуе пісьманосцам. Абслугоўвае вёскі Анцуты, Бялкі, Трасцянку, Сацы і Пухлы. Пасля смерці бацькоў Віктар Селеванюк перасяліўся на пастаяннае жыхарства ў Трасцянку. Калі пошту з Трасцянкі перанеслі ў Нарву, ён перайшоў туды працаўца, але раён ягонай працы не памяняўся. Надалей абслугоўвае тая ж вёску. У ягоным раёне пераважна пражываюць беларусы праваслаўнага веравызнання. Толькі вёска Анцуты пойнасцю каталикай ды па адной каталіцкай сям'і ў Трасцянцы і Пухлах. Раней сумка пісьманосца была цяжкая ад розных газет і часопісаў, цяпер — ад розных тавараў, бо пошта, каб утрымацца ў рыначнай эканоміцы, вымушана гандляваць таварамі шырокага спажывання.

— Бачыш сам, — кажа спадар Віктар, — калісці амаль у кожнай хаце бы-

Рэвалюцыйная пільнасць Уладзіміра Юзвюка

Засяроджаныя на рознай драбніцы, — з-за якой не відаць агульной карціны, — справа здача з розных пасяджэнняў, сустрэч з больш і менш высокапастаўленымі чыноўнікамі, фэстаў і фестываляў — гэта асноўная частка кніжных „Беларускіх календароў”, выдаваных Беларускім грамадска-культурным таварыствам. Так ёсць і ў сёлетнім.

Аднак, калі вы, кіруючыся патрыятычным абавязкам і шматгадовай прывычкай, яго набылі, не адстаўляйце календар на полку, не заглядаючы ўсярэдзіну. Апрача матэрыялаў з XIV З'езда Таварыства ды загадзя вядомых паведамленняў міністраў Рэспублікі Беларусь пра поспехі гэтай дзяржавы на ўнутраным і вонкавым форумах, падборкі не заўсёды свежай літаратуры, ёсць і жамчужыны.

Найбольшай пэрлай у кароне аўтара „Беларускага календана 2002” з'яўляецца яго галоўны рэдактар Уладзімір Юзвюк. Ён мяне, асабіста, не расчароўваў і ў папярэдніх выпусках, але тое, што паказаў у сёлетнім — вернасць ідэалам мадосці, абыякавасць да грамадска-палітычных перамен у краіне ды свеце за апошнія 13 гадоў ды нязменная юнацкая рэвалюцыйная стараннасць — нармальная кінула мяне на калені.

Ён не абмяжоўваецца, так як Ніна Цыванюк да простага наракання на неаб'ектыўнасць беларускіх сродкаў масавай інфармацыі на Беластрочыне (а так, між іншым, пані Ніна, калі я вас не так паказаў у тэлебачанні, ці скрыў сэнс ваших слоў?), але стараецца зразумець, чаму так адбываецца. Напрыклад, на з'ездзе „ГКПМ і АБК” (паўкараеўства таму, хто беспамылкова расшифруе гэтую абрэвіятуру) да Уладзіміра Юзвюка зварнуўся Яраслаў Іванюк з Беластроцкага радыё з прапановай узяць інтэрв'ю пра Беларускі музей на польскай мове. „Успрыняў я гэту прапанову як нагоду добрасумленнага праінфармавання польскай грамадскасці аб поспехах Грамадскага камітэта ў пабудове музея і асяродка беларускай культуры ў прыгранічнай Гайнайцы, — успамінае Уладзімір Юзвюк. — Але памыліўся, намеры рэдактара былі іншыя, характэрныя іх групоўцы — традыцыйна да кожнай нашай дзейнасці адмоўныя”. (с. 70)

Брыдка, спадар рэдактар! Павінны саромеца вы і ўся ваша групойка. Вы

думалі, што вас не разгадаюць, але не са старымі — гэта не намёк на ўзрост, а прызнанне досведу — рэвалюцынерамі гуляць вам у такія хітрыкі.

Няхай і іншыя не думаюць, што мы за будзем на велічны дні нашай гісторыі, як утварэнне БССР, Федэратыўнай Народнай Рэспублікі Югаславіі ці Савета эканамічнай узаемадапамогі. Што з таго, што іх ужо няма, затое Кітайская Народная Рэспубліка тримаеца цвёрда. У календарнай частцы знайдзем важныя для нас даты, як хада б дні нараджэння маршалаў Савецкага Саюза: Жукава, Ракасоўскага, Сакалоўскага, генерала Вацкевіча. Чарку можам прыгубіць таксама ў дзень утварэння ў СССР I дывізіі Людовага войска Польскага і 22 ліпеня ў дзень Адраджэння Польшчы, і з нагоды ўстанаўлення Міжнароднага Свята Працы (правапіс называў згодны з арыгіналам — М. В.). Помнім пра Леніна Уладзіміра Ільча і бітву пад Леніна. Не хоцам ведаць нічога пра Варшаўскую бітву 1920 года, хоць за яе і моляцца нашы бацюшкі-афішэры НАТА. А 11 лістапада няхай святкуе хто хоча, для нас гэта ўсяго „фармальнае заканчэнне першай сусветнай вайны і аднаўленне незалежнасці Польшчы”. Куды ж гэтаму дню да Дня перамогі ў 1945 годзе. Нашай перамогі, як казаў герой „Лёсу чалавека” ў нямецкім лагеры.

На старонках 67-68 пералічаны пастановы XIV З'езда БГКТ. Ваsemнаццатая такая: „Рабіць намаганні ў звароце прэсавага органа ГП — «Нівы»”. На праве назіральніка нашага грамадскага жыцця хачу ўнесці прапанову, каб пункт гэты дапоўніць наступным чынам: „а яго камісарам, о прабачце, галоўным рэдактарам, назначыць Уладзіміра Юзвюка”. Ён гарантует непахіснасць праграмнай лініі і плюралізму беларускім правапісі. Само слова „падляшскі” ў календары напісаны на тро спосабы: у Падляскім ваяводстве (с. 152), у Бельску Падляшскім (с. 38; тут яшчэ адна разнавіднасць напісання — адсутнічае злучок), радны Сейміка Падляскага ваяводства (с. 70). Гэта важна, каб у кантэксте адмоўных з'яў у навучанні беларускай мовы на Беластрочыне (белей пра гэта на старонках 47-51), не перагружваць будучых журналістаў граматыкай ды арфаграфіяй цяжкай беларускай мовы.

Мікола Вайранюк

Ля вытокаў фестывалю

Больш за дваццаць гадоў мінула з таго часу, калі нараджалася мерапрыемства, якое з цягам часу стала фестывалем царкоўнай музыкі ў Гайнайцы. Вакол яго нарасло многа легенд і страсцей. Мала хто памятае пачаткі гэтай ініцыятывы.

Многа разоў я збіраўся прыпомніць прошлую, асабліва калі чытаў гладка падрыхтаваны інтэрв'ю для газет ці слухаў выступленні па радыё ці тэлебачанні дырэктора Гайнайскага дома культуры пра вытокі фестывалю. Не згадвае ён дзе і як нарадзілася думка арганізація агляд царкоўных хораў, якія дзейнічаюць пры паасобных прыходах.

Над калыскай мерапрыемства стаялі наступныя асобы: магістр Аляксандр Іванюк — настаўнік, а потым шматгадовы дырэктор Беларускага ліцэя ў Гайнайцы, старшыня Гайнайскага аддзела БГКТ; магістр Сяргей Харкевіч — настаўнік і дырэктор Пачатковай школы н-р 2 у Гайнайцы, са-маадданы беларускі дзеяч; інжынер Міка-

лай Бушко — член БГКТ, дзеяч Таварыства ў Гайнайцы; і ніжэй падпісаны — інструктар ГП БГКТ, а потым сакратар Гайнайскага аддзела БГКТ. Шмат гадоў аддзел Таварыства змяшчаўся ў Доме настаўніка. Падчас аднаго спаткання ў сядзібе аддзела Аляксандр Іванюк запрапанаваў: „Давайце, даражнікі, паспрабуем сарнізаваць агляд царкоўных хораў”. Ягоную думку падтрымалі астатнія троі вышэйзгаданыя ўдзельнікі спаткання. Доўга цягнулася аблеркаванне гэтай прапановы. Да яе вярталіся мы на чарговых сустрэчах.

Аляксандр Іванюк і Сяргей Харкевіч не жывуць і не напомняюць пра сваё дачыненне да мерапрыемства. Таксама не напомінуюць пра іх дырэктара Мікалай Бушко ў час мінілагоднія юбілейнага XX Фестывалю царкоўнай музыкі. Тому напамінаю я. Шкада, вельмі прыкра, што так хутка забываєм сяброў і факты дзеля сваёй выгады. Глядзім на неба, а не бачым, што ногі ў гразі.

Віктар Бура

Капэла з Дубін.

На сцэне сям'я Несцерукоў з Курашава.

Публіка спявала з калядоўшчыкамі

Многа людзей агледзела 26 студзеня вечарам 28 груп калядоўшчыкай, якія прыехалі ў Гарнізонны клуб у Беластоку з усёй Беласточчыны. Мерапрыемства арганізавалі Галоўнае праўленне Беларускага грамадскага культурнага таварыства і Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія пры выдатнай дапамозе, перш-наперш фінансавай, Гарадской управы ў Беластоку.

Сярод шматлікай публікі былі запрошаныя гості, між іншым, намеснік падляшскага ваяводы Ежы Пул'яновіч, старшина Павятовай рады ў Гайнаўцы Вольга Рыгаровіч ды загадчыца Аддзела культуры Гарадской управы.

У Беластоку Крыстына Дамулевіч. Усіх сабраных прывітаў старшина ГП БГКТ Ян Сычэўскі. Зычыу самых добрых уражанняў і паясніў, што галоўнай мэтай мерапрыемства з'яўляецца выратаванне ад забыцця праваслаўнага абраду калядавання з гвоздай, які з цягам часу, па ўсяму гэта відаць, пойдзе ў занядад.

Шматгадзінны канцэрт прыйшлі паслухаць не толькі людзі ў сярэднім узросце, але дзядулі і бабулі са сваімі ўнукамі. Тут была найлепшая нагода пазнамініца з традыцыйнай калядавання ды ўбачыць столькі цудоўных, самых розных па форме, гвоздаў! Столкі ж каляднікаў сабралася — пры та-

кой непаўторнай нагодзе — у адным месцы!

Усе — калектывы ды публіка спявалі калядкі. Апрача беларускамоўных можна было пачуць вядомыя „Неба і зямля”, „Скінія златая”, „Дзіўная наўіна”, „У стране іудзейскай” і „Нова радасць стала”. Былі таксама „Ноч плыве над Палесцінай”, „Святая Варвара”, „А ў Віфліеме сталася наўіна”, „Учора звячора”, „Раждество Хрыстова” і „Свяцяць зорачкі”.

Апрача песень усе калядоўшчыкі вельмі арыгінальна і непаўторна вітаўліся-дазваляліся ды развіваліся з найлепшымі віншаваннямі-зычаннямі. Амаль усе на заканчэнне свайго выступлення спявалі „Многая лета”.

Палавіна ўсіх калядоўшчыкай выступала ў цёплай зімовай вопратцы, у кожухах, мелі з сабою фанары, так як гэта бывала калядніці. Ярка свяціліся гвозды. Мілагучна плылі калядныя песні. Спевакам вельмі часта акампаніра-

валі акардэністы. Была нават адна капэла — з Дубін. Спявалі гурты дашкольнікаў, школьнай моладзі ды старэйшыя асобы (фальклорныя калектывы), а таксама сямейныя (сям'я Несцерукоў з Курашава). Усе спявалі захапляюча, з гарачым пачуццём, усе на свой спосаб праслаўлялі нованараджанага Ісуса Хрыста. Самыя цудоўныя гвозды прывезлі з сабой калектывы, між іншым, „Асенні ліст” з Гарадка, „Арляне” з Орлі, „Незабудкі” з Курашава, „Збучанкі” са Збуча, сям'я Несцерукоў з Курашава, „Цаглінкі” са Старога Ляўкова, каляднікі з Маліннікі.

Зала прасторнага клуба не апушчала ні на адну асобу да канца канцэрта-маркона. І так закончылася трэцяя прэзентацыя калядоўшчыкай Падляшша „Гвозда і калядка”. Адзначым, што арганізацыя мерапрыемства была спраўная. Даўк да сустрэчы праз год!

Янка Целушэцкі
Фота Сяргея Грыняўцкага

З малітвай і калядкамі

Больш за дзесяніна гайнаўскіх дзен так разам з бацькамі і бабулямі прыбылі 26 студзеня г.г. у Гайнаўскі дом культуры на ёлку, арганізаваную Гайнаўскім гуртком Праваслаўнага брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія і Брацтвам праваслаўнай моладзі.

Мерапрыемства распачалася з малітвы і прывітальнага выступлення апекуна Брацтва пратаіерэя Славаміра Хвойкі. Спачатку перад наймалодшымі выступілі дзяўчычаты і хлопцы з Брацтва праваслаўнай моладзі, якія з дапамогай настаўніцы Аліны Несцярук падрыхтавалі прадстаўленне аб нараджэнні Хрыста. Вучні паказаліся на сцэне ГДК у прыгожых, старанна выкананых уборах і зімальна прадставілі здарэнні ў Віфліеме ў час нараджэння Збавіцеля. Пасля выступалі ліцэісты з другіх класаў Комплексу школ з дадатковым наўчаннем беларускай мовы, якія заспя-

валі дзве калядкі і запрасілі ўсіх вучняў да танцаў, спявалі ім песні пад акампанемент музычных інструменту. Для дзяцей і іх сямейнікаў падрыхтаваны быў пачастунак з гарбатай, фруктамі і ласункамі, якому спадарожнічалі гульні. У канцы мерапрыемства прыйшоў Дзед Мароз з падарункамі.

— Ёлка, арганізаваная нашымі брацтвамі, патрэбная, бо яднае дзяцей з младдзю і спрыяе выхаванню ў праваслаўнай культуры. Бацькі і бабулі могуць успомніць свае маладыя гады, калі чакалі прыходу Дзеда Мароза, — заявіла белліцэістка Юстына Грыцюк, старшина Брацтва праваслаўнай моладзі ў Гайнаўцы.

— З кожным годам расце колькасць дзетак, якім неабходна арганізаваць бясплатнае мерапрыемства. У гэтым годзе на арганізацію ёлкі атрымалі мы сродкі з гарадскога бюджету і Свята-

Дзяўчычаты і хлопцы з Брацтва праваслаўнай моладзі падрыхтавалі прадстаўленне аб Хрыстовым нараджэнні.

Троіцкага прыхода. Да іх дабавілі мы гроши з калядавання, — кажа Ян Андрайчук, старшина брацтва дарослых. — Добра, што могуць спаткацца права-

слаўныя дзеці і супольна пагуляць, бо гэта іх кансалідуе.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Канцэрт у музее

Дзеці і моладзь, якіх ігры на музычных інструментах вучыць інструктар Вальдэмар Савіцкі, 20 студзеня г.г. выступілі з канцэртам у Беларускім музеі ў Гайнаўцы для сваіх бацькоў, бабуляў, дзядуляў і астатніх сямейнікаў. Каля 20 вучняў ў ўзросце ад 7 да 15 гадоў дзве гадзіны спявалі калядкі і свецкія песні на беларускай і польскай мовах ды іграли на піяніна, акардэоне, баяне і арганах. Вучні прыйшлі паказаць блізкім і сябрам музычныя ўмеласці. На канцэрт прыйшло многа асоб, якія шчыльна за-поўнілі кіназалу Беларускага музея.

Ужо некалькі гадоў пасля Каляд у Беларускім музеі арганізујуцца канцэрты вучняў Вальдэмарапа Савіцкага.

(ам-3)

Дапаўненне...

... да артыкула М. Мінцэвіча „Войт двойчы адмовіў” („Ніва”, 5.02.2002 г.): 17.01.2002 г. Гміна Орля абласці разшэнне Раённага суда ў Бельску-Падляшскім ад 21.12.2001 г., апелюючы ў Акруговы суд у Беластоку.

Тым, хто прыезджае ўпершыню на Беласточчыну, кідаеца ў вочы, што Калядныя святы спявакі ў нас вельмі доўга. Пачынаюцца яны ад святкавання Раждества Хрыстова паводле новага стылю, а канчаюцца запустамі паводле старога стылю. Добра на Беласточчыне!

Як называецца ўсе гэтыя святы, каб не як сэнсоўна іх акрэсліць? У шпітальной палаци сядзяць троі праваслаўныя жанчыны і гутараць пра святы: як спявакі валі, калі і якія.

У нас дык спявакі і католіцкія, і праваслаўныя, сказала жанчына з Беласток. Палова ж сям'і — праваслаўныя, а другая палова — католікі. Дзеці пажаніліся па-рознаму.

Мы дык **першых** не спявакі. У нас католікаў у сям'і няма. Мы заўсёды спявакі і другія, падкрэсліла цётка Веры з Семяноўкі.

А што там казаць, азвалася цётка Лідзія з Фальваркаў Тыльвіцкіх. Найлепш у нас кажуць: **вашыя і нашыя**. Так яно найлепш.

Ада Чачуга

Цікавая сустрэча... і далейшы лёс яе герояў

Спакойна і стройна плылі сямідзесятага годы. Наступіла якраз суроная снежная зіма. Пачынаўся чарговы халодны дзень. Ужо ноччу ў мяне страшнна разбалеўся зуб. І хаяці само па сабе, канешне, боль зубоў нічога новага, бо чалавеку час ад часу балець зубы мусяць, але мне гэта сапсавала настрой. З такім болем — я перакананы быў у гэтым — до ма не ўсяджу; трэба будзе шукати паратунку ў нашых зубадзёраў. А я зубадзёраў, паліпадзёраў, міндаледзёраў не надта люблю. Не тое, каб зусім не любіў, бо быць з імі ў адной кампаніі, то здаецца, што і яны нармальныя людзі, і ўжо напэўна, выдатныя з іх сабутэльнікі. Але сустрэцца з імі сам-насам у іх кабінцы, калі на плячах у іх белы халат, на носе люстэрка, у руках шпрыц, шчыпцы ці скальпель, то няхай мяне Гасподзь сцеражэ — не на маё здароўе гэта...

А вось тут прыйшлося. Я змучаны, падпухлы, абалелы, злосны, трапляю ў прыёмную амбулаторыі, а там ужо процьма такіх скрыўленых і злосных, як я. І каб вырваць гэтыя праклятыя зубы, патраціў гадзін тры ў такой нямілай кампаніі. Значыць, можна сабе ўявіць, у якім стане і настроі плёўся я дадому.

Па вуліцы можна праісці было толькі вузенькімі калідорамі, зробленымі ў глыбокім снезе, так што чалавеку з чалавекам нават размінуцца было цяжка. Да маёй хаты ад самай вуліцы вялі два такія калідоры, якія глыбей на панадворку сходзіліся ў адзін. І вось, дайшоўшы да бляжэйшага з іх, я ўбачыў у ім ужо немаладога чалавека, можна сказаць, дзеда. Ён заняў сабой увесь праход і не спакойна тунаў на месцы. Кажушок яго і шапка-вшанка былі расхрыстыны. Па ўсім было відаць, што дзеду ў гэтыя марозны дзень цёпла і весела, бо грэлі і весялілі яго, не кажушок, валёнкі і вушанка, а гарэлка, якой (гэта выразна было відаць) дзядуля сербануў нямала. Мне ён адразу не спадабаўся. Бывае ж часамі такое, што чалавек з першага погляду можа нам спадабацца або не. Не верце аднак першаму ўражанню. Часта бывае зманлівым яно.

Не спадабалася мне тое, што дзед стаіць якраз на маёй дарозе, і тое, што яму цёпла, калі мяне трасе, і тое, што яму так весела, калі ў мяне гнусна на душы, і тое, што пасмеў напіцца, калі ў другога чалавека бяда, дый увогуле таму, што тады я быў злосны на ўсіх і на ўсёх, здавалася, кусаў бы ўсіх, каб меў толькі не хворыя зубы.

Мінучы яго ў вузкім праходзе не было як, а я, зрэшты, і не хацеў рабіць такой спробы. На гэты дзень мне ўжо і так хапала ўражанняў. Таму я рашыў надрабіць кроку ў лішніх, але — як мне тады здавалася — больш позніх. І я патупаў да далейшага праходу. Іду сабе памалу, апусціўшы галаву, ужо даходжу да месца, дзе сыходзяцца абодва калідоры і раптам зноў натыкаюся на дзеда. Аказваецца, ён, натаптаваўся калі вуліцы, падаўся на сярэдзіну панадворка, каб ізноў шчыльна забарыкадаваць сабой мне дарогу ўжо ў адным праходзе. „Дык што ж гэта за чартуюшчына? — злосна падумаў я. — Ці так ужо і не буду мець сёня спакою? Найвыразней дзед проста шукае зачэпкі са мною. Калі так, то раз будзе мець яе”.

Але яшчэ астаткам сіл трymаюся і даволі лагодна, хоць і з доляй іроніі, звяртаюся да дзеда:

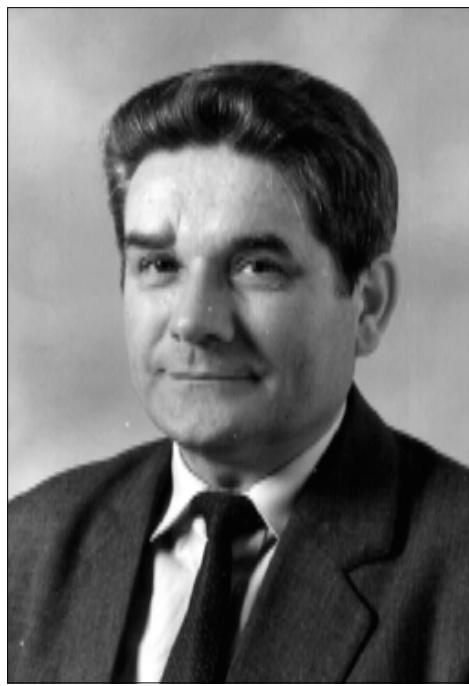
— Што згубіў тут дзед?

Дзед глянуў на мяне і з нейкай дабратой і бездапаможнасцю адказаў:

— Шукаю ад рання Васіля Сакоўскага.

— Гэта я Сакоўскі.

Дзед іранічна глянуў на мяне і кіслы ўсміхнуўся, а потым як не трэнне сп'яніў мяне па плячы.

Васіль Сакоўскі.

— Ну што ты, гэта не ты, ці ж я не ведаю Сакоўскага!

Крыху апайшая ўва мне злосць пачала зноў нарастыць. Бо і самі падумайце, мала што невядома адкуль узяўшыся дзед забірае мой каштоўны час, але і абраежае яшчэ мяне на маім уласным панадворку, даказаючы, што я гэта не я. Якім правам! І я бесцырымона перарываю яго недарэчныя разважанні наконт маёй асобы пытаннем, якое стаўлю рубам:

— Чаго трэба ад Сакоўскага, дзед?

— Прыехаў прасіць на хрысціны ўнука. Усіх іншых тут ужо запрасіў.

Гэтыя слова, як гром з яснага неба, ударылі мяне. Я адрэзу засвяціўся, як койлаўскае сонца (у нас такая пагаворка ёсьць). Ужо ніяк не чакаў у такі фатальны дзень такой мілай навіны. І гэта ад каго? Ад гэтага старонькага чалавека, пра якога беспадстаўна так брыдка падумаў. Мне стала страшнна сорамна за сябе. Хто ж я яму: ні сват, ні брат, а ён, мілы дзед, праехаўшы такім бездарожжам кіламетраў дванаццаць, ад самага рання мерзне, чакаючи мяне, каб абавязкова папрасіць і мяне на хрысціны свайго ўнука. І я з таго ўсяго, улезшы па пуп у снег, артыстычна адвесхваю дзеду нізенькі паклон і шчодрым жэстам прарай рукі галантна (так мне здавалася) запрашаю дзеда ў хату.

Прышлі ў хату, распрануліся. Дзеду я запрапанаваў разглянуцца па маіх пакоях, а сам стаў рыхтаваць закуску. Пра спіртныя я не непакоіуся, бо добра ведаў, што з імі клопатаў не будзе. З закускай бывае горш, бо гэтай дзялянкай займаваюся не я, а жонка. Але які мужчына прыдае значэнне закусцы. Я лічу, што для сапраўднага мужчыны прыгажэйшую і мілейшую карціну, як батарэя бутэлек і каубаса або сала на газенце, рэдка ўдаеца ўбачыць.

Усё падрыхтаваўшы, клічу дзеда і мы ўжо па-сібройску прызямляемся за сталом; дзед, канешне, на самым ганаровым месцы, і распачынаем гутарку. Пра кватэру маю, якой я паціхеньку ганаруся, дзед не зайдзе і словам. Відавочна, мае пакоі з нацёртай да бляску моднай сучаснай мэблі, узорыстымі пушыстымі дыванамі, з нізенькімі столікамі і масіўнымі крэсламі, з рознымі фікусамі і карцінамі сучасных мастакоў на сценах не здзіўілі дзеда. І я не пакрыўдзіўся за гэта.

— То як жывеца, сынок? — міла запытаў дзед.

— Як бачыце, — адказаў і дадаў мене здаецца, някепска.

— Пэўна, што някепска, — пацвердзіў дзед.

— То на здароўе!

— На здароўе, сынок!

Мы выхілілі. Я плюнуў (у душы, канешне) на тое, што зубадзёрша забараніла мне дзве гадзіны і піць, і есці, бо як жа ж інакш. Хто ж у нас паверыць у тое, што мужчына не можа выпіць, ды яшчэ па поваду такай драбніцы, як вырваныя зуб, а я дзеда ніяк абраўшы ўжо не хацеў і не хацеў паказацца перад ім смешным, сапсутым панскім жыщцём.

— Жанаты?

— Жанаты.

— І як жоначка папала?

— Бываюць горшыя, — адказаў.

— То добра, сынок!

— За ваша здароўе!

— Дай Божа!

— А як бацькі твае?

— Жывуць на вёсцы. Цяжкавата ім, ужо старэнкія. Часам падскочу, памагу...

— Так, цяжкае было наша жыццё, але праляцела непрыкметна, мы ўжо старымі сталі, аж не верыцца. Ты ведаеш, — ажыўіцца дзед, — хаяці мы і з розных вёсак, але калісці, за кавалеркі, з твай бацькам мы былі добрымі сябрамі, мы ж равеснікі.

— Вельмі добра, — адказаў, — я свайго бацьку люблю і цяно, а цяпер, калі даведаўся, што яго сябры такія цудоўныя хлопцы (мы якраз распачалі другую бутэльку), то яшчэ мацней любіць і цаніць буду.

— Нават адночы твой бацька вадзіў мяне ў сваты. З вяселля, праўда, нічога не атрымалася, ведаеш, я быў круглай сіратой і жыў у той час страшнна бедна... Але гэта і добра, хутка пасля гтага пасватаўся да дзяўчыны са сваёй вёскі. Ніхто яшчэ і не ведаў, што яна ўжо дзеўка, я выкрыў гэта першы. А было гэта так. Адвёў на бацькота каня і вяртаўся дадому, а яна прыдзяліла ўсе сцеле лён. Я прыглянуўся, а яна так хутка і так спрытна робіцца, і прыгожанка якая: і ручка ў ёе, і ножка, і іншыя, так сказаць, речы там дзе трэба і такія як трэба, ну праста бубачка. Ад хуткай работы, ну і ад таго канешне, што я на ёе прыглядаўся, уся аж гарэла. А калі нагіналася і было відаць яе зграбныя ногі (бо трэба табе ведаць, што мы ў той час ног дзяўчын, як цяпер, не аглядалі), то ў мяне, сынок, аж у роце перасохла. І я адрэзу раптоўны: Насцю, толькі Насцю! Я быў хлопец раптоўны, падыходжу бліжэй да яе і гавары: Насця (яшчэ ж глянь, як прыгожанка называлася), я вечарам прыйду да цябе ў сваты, не адмовіш? Мая Насця яшчэ больш пачырвянала і ціха адказала:

— Ты смяяшся з мяне, Васіль.

— Не смяяся, ей-Богу!

— Прыйдзеш, то пагаворым з нашым татам.

Нагнулася і яшчэ шпарчэй пачала слаць лён...

І вечарам я пайшоў, не сам, канешне, а са сватам і бутэлькай. Заходзім, а з іх ніхто і віду не падае, што ведае, чаго мы ў іх з'явіліся. Па ўсім відаць аднак, што ўсё ўжо падрыхтавана: і мая Насця прыгожанка прыбраная, і яе бацькі, і хата, а пахі якія? А ў той час, сынок, пахла добрай стравай у хате не часта, толькі ў вялікія святы. Народ наш жыў вельмі бедна вярнуўшыся з бежанства.

Так і ажаніўся і дасоль жыву з Насцяй. Нажылі з ёю чацвёртую дзяцей. Усіх іх выгадавалі і вывёлі ў людзі. Насця добрая, працавітая і прыгожая кабета. Ты ж яе бачыў, гасцюючы калісці ў нашага Колі...

Шчыры расказ падвыпішага і закаханага дзеда страшнна падкупіў мяне. Я заўважана глядзеў на яго і бачыў, як ён, расказваючы, нанава перажывае сваё першае каханне, якому верны да канца. І думаў сабе, як можна пранесці праз ўсё дойграе і нялёгкае жыццё такія непарушаныя і чыстыя пачуцці. І ці будзем здольныя мы, іх дзецы, на такое, каб быць так вернымі ў пачуццях сваім Насцям і добрымі і мі-

лымі для ўсіх наогул? — Не ведаю. А колькі ж пазіці ў яго апавяданні!..

— А як ваш дамашні сын і нявестка?

— Добрая.

Гэта і відаць, думаю я, бо калі паслалі дзеда склікаць гасцей на хрысціны свайго дзіцяці, ды тых важнейшых, гарадскіх, то, бадай, усё там у парадку.

— А ўнукі якія ў мяне! Каб ты толькі пабачыў. А прыгожанкія, а разумненкія. Старэйшая заснучь без мяне не можа, мусіць засыначы тримаць мяне за палец, халерніца малая. А гэты, што толькі нарадзіўся, кажуць, падобны на мяне!

Гаварыў аб гэтым так, быццам нявестка гэтага хлопчыка нарадзіла спецыяльна для яго і па яго заказе. Слухаючы гэта, аж напрашалася сказаць, да чаго ж разумныя і хітрыя ў цябе, дзед, і сын, і нявестка, калі так умела перакінула свае абавязкі па гадаванні дзяцей на твае і Насці твай ўжо слабенькія плечы. Ацаніць вашу работу ў поўнай меры можа толькі той, хто сам дзяцей гадаваў. Бо я, напрыклад, ведаю. А вось дзедаў сын і нявестка, здаецца, не ведаюць. Толькі і мелі клопатаў з дзецьмі, што нарабіць іх, і нарадзіць. А цяпер спяць сабе спакойна і можа далей камбінуюць дзядам унучанятаў. Найвыразней відаць, што пры падобнай сямейнай камбінацыі выигрываюць усё: і дзяды, і іх дзецы, і ўнукі.

— А як ваш Коля? — зноў запытаў я.

— Дзе ён цяпер, як уладжылася яго жыццё, ці жанаты?

— З Колем таксама добра. Жыве ў Познані, жанаты, мае дзіця, дзяўчынку. Але жонка яго, праўда кажучы, мне не падабаецца. Ведаеш, гарадская панюсіка, родам з вялікага горада. Ёй у нас усё чужое. Шкада Колі, добры ён хлопец і яму не такая патрабна жонка, але няхай ужо жывуць з Богам. Ён будзе на хрысцінах, сам і пагаворыш.

— А ці прыедзе ён з такай далечыні?

— Прыйедзе, — упэўнена адказаў дзед.

Такая упэўненасць яго мяне крыху здзвівала. От добрых сыні, — з зайздрасцю падумаў я, — калі такай страшнай непагадзю будзе ехаць кіламетраў шэсцьсот, каб праведаць бацькоў, а я живу кіламетраў дзванацца п'ять ад сваіх і ўжо трэці тыдзень ніяк не адважуся і таму наўні яшчэ раз запытаў:

— Ці ж адважыцца

Не дачакацца нам турыстаў

Калі селянін занясе ў пункт скупкі малака 20 літрапу сырадою і будзе яно ў I класе, то ў сярэднім атрымае 12 зл., па 60 грошаў за 1 літр. Калі тое малако будзе III класа, дык селянін атрымае толькі 6 зл., значыць, за 1 літр малака яму заплацяць па 30 грошаў. Карову ўлетку трэба загнаць на пашу, прыгнаць дамоў, напаіць ды пададзіць. Таксама ўлетку селянін мусіць нарыхтаваць пашу на зіму. Зімою селянін вымушаны карміць, пайць, падсцілцаць і дайць карову, як кажа польская прымаўка: *w świątki i piątki*, няма калі адпачыць селяніну.

Цяпер, калі аўтакрама прывязе ў вёску малако, то за 1 літр звычайнага, худога малака ў фольгавым мяшочку трэба заплаціць 1,10 зл. За г.зв. „Лацята” малако з Малачарні ў Высокім-Мазавецкім, у кардоннай ўпакоўцы, якое мае 2,8%, тлушчу трэба ўжо заплаціць 2,50 зл. за літр. Таксама за малако 2% тлушчу з Малачарні „Турэк” трэба заплаціць 2,00 зл. і гэта яшчэ прамоцыя на 0,50 зл.

Раней, калі я яшчэ меў гаспадарку і гадаваў кароў, а, бывала, прыедзе да мяне сынавая з Беластока, дык яна абавязкова выпівала кубачак сырадою і не магла нахваліца, якое смачнае вясковое малако. Яна часта налівала малако ў пластмасовую ўпакоўку і везла ў горад, каб зварыць які-небудзь крупнік і добра паесці.

Цяпер у вёсцы паменшала кароў. Некаторыя гаспадары кажуць, што не ап-

лачаеца трymаць кароў, бо прыбытак ад малака малы. Многія сяляне не плацяць страхоўкі за быдла, кажуць, што няма грошей. Некаторыя нават не страхуюць гаспадарчых будынкаў, бо і так цяжка зводзіць канцы з канцамі. Найгорш як здарыцца няшчасце. Тады такі селянін не атрымае ніякай дапамогі.

Улады гавораць, што сяляне на Усходній сцяне павінны памяняць сваю прафесію, пераставіцца на агратурызм, дастасаваць або перабудаваць свае кватэры на патрэбы турыстаў. І тут узікае пытанне. Адкуль селянін на гэту возьме гроши?

Прайда, існуюць розныя фонды, але калі няма сваіх грошей, дык і яны не памогуць, „голаму” нікто не дасць. А чаго сюды мае ехаць замежны турыст і астаўляць свае долары, калі тут многія вёскі не маюць нават водаправодай, а турыст любіць купацца як гуска. Ці турыст пойдзе ў лес „карміць” камароў і аглядаць кучы пакинутага смецця, якое валяеца ў прыдараожных равах ці будзе чакаць у лесе аж пакусаць яго кляшчы. А можа ён будзе аглядаць паміраючыя натуральныя смерцю вёскі, апусцелья хаты, ці зарастаючыя пустазеллем палі ды сенажаці. Не дачакацца нам турыстаў у такім сумным краявідзе на ўсходній сцяне пакуль нашы ўлады не памяняюць загадаў аб сельскай гаспадарцы.

Мікалай Лук'янюк

Каčyryna Kuchko (справа) і яе трэнер Ialanta Semenjuk.

Выдатная спартсменка

Восенню 2001 года Каčyryna Kuchko, вучаніца Гайнаўскага белліцэя, заняла першое месца, а ў 2000 годзе — трэцяе ў спаборніцтвах па кросе ў Беластоку, арганізаваных на дыстанцыі двух кілометраў для вучняў ліцэяў Падляшскага ваяводства. Не раз Каčyryna Kuchko займала перадавыя месцы ў вулічных бегах за кубак бурмістра горада Гайнаўкі.

— Дома бегаю амаль кожны дзень, нават і зімою, у сярэднім па два-три кілометры, — кажа Каčyryna Kuchko. — Летам бегаю па полі, а зімой — па сваёй вёсцы, Махнатым. Калі цёмна, страшна становіцца, бо трэба бегчы калі могілак.

Наставіца фізкультуры ў белліцэі Ialanta Semenjuk, заадно трэнер Каčyryny Kuchko кажа, што вучаніца з Махнатага дабівецца поспехаў дзякуючы вялікай працавітасці і адданасці спорту. Юная спартсменка цікавіц-

ца спевамі. Ужо чацверты год співае яна ў школьнім калектыве „Знічка”.

— Співанні і бегі не перашкаджаюць у вучобе. У мяне ёсь час на трэніроўкі, бо пасля заняткай чакаю, пакуль мама скончыцца працаваць і тады вяртаемся ў Махнату. У „Знічцы” добра мне співаеца, бо там файнай атмасфера, — гаворыць Каčyryna. — У белліцэй прыйшла я вучыцца, бо гэта школа з новай спартыўнай залай. Калі я паступала ў ліцэй, арганізаваўся клас са спартыўным ухілам, але вучыцца ў ім мне не давялося, бо ахвотныя былі толькі дзве асобы. Тады запісалася я ў агульны клас. Прымала я ўдзел у ваяводскім этапе Алімпіяды рускай мовы, а ў гэтым годзе хачу ўдзельнічаць у Алімпіядзе беларускай мовы. Аднак, аддаю перавагу спорту і мару вучыцца ў Акадэміі фізкультуры.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Еўрарэгіён „Белавежская пушча”

18 студзеня г.г. у Пружанах праходзіла сустрэча наконт стварэння трансграницнага рэгіёна Белавежская пушча, у якой удзельнічалі прадстаўнікі Пружанскага і Камянецкага раёнаў, ды Гайнаўскага павета. Польскую дэлегацыю ўзначала стараста Уладзімір Пятрочук. Дэлегацыю з сямі чалавек састаўлялі, між іншым, бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыцюк і войт Белавежскай гміны Станіслаў Кувяк. Варта адзначыць, што Белавежа ад даўжэйшага часу супрацоўнічае з Пружанскім раёнам. Пажаданнем абодвух бакоў было пашырэнне контактаў і ўсебаковае супрацоўніцтва ў рамках еўрарэгіёна „Белавежская пушча”.

У час сустрэчы ўдзельнікі абмяркоўвалі пытанні аховы асяроддзя, рацыянальнага выкарыстання натуральнай сыварыны, трансгранічнага абмену

ў грамадска-гаспадарчай галіне, у культурна-асветнай дзейнасці і турызме.

Еўрарэгіён „Белавежская пушча” займаў бы тэрыторыю Гайнаўскага павета і трох раёнаў на беларускім баку: Пружанскага, Свіслацкага і Камянецкага. Пасля дыскусіі падпісаны быў дагавор аб намерах рэгіональнага супрацоўніцтва ў еўрарэгіёне „Белавежская пушча”. На апошнім этапе падрыхтовачнай працы будуть абмяркоўвацца працапановы паасобных устаноў да статута.

Цяпер у краіне існуе пятнаццаць еўрарэгіёнаў. Ва ўсходній частцы працујуць два найбольшыя: „Буг” і „Нёман”. „Белавежская пушча” будзе трэцім еўрарэгіёном на ўсходнім паграніччы.

Еўрарэгіёны прыцігаюць фінансавыя сродкі з еўрасаюзных структур. Уладзімір Сідарук

Астроне! Што такое, у апошні час праследуюць мяне нейкі аднатаўпнія сны. А ўсё пра абутак. Вось, напрыклад, такі сон. Знаёмая пытаете ў мяне: „Дзе мае боткі?” А я кажу, што не бачыла іх, можа дзесяці яна іх схавала.

Другі сон. Я рыхтую на пахаванне свайго былога хлопчика старыя, паношаныя боты. Трэба было іх запаставаць так, каб выглядалі, як новыя. Хлопчы маюць прывезіць ў труне. Усе чакаюць гэтай труны, а я ў той час пастую той абутак.

Вельмі непакоюся, што гэтыя сны могуць мне прадвяшчаць. Ты калісь пісаў, што абутак гэта падарожжа. Але ж падарожжы розныя бываюць... Сама не ведаю, што тут думаець. Адкажы, Астроне! Ага, можа гэта крыху паможа табе ў меркаваннях наконт маіх сноў. Справа ў тым, што я жыву з мужчынам без шлюбу. Разам з намі жыве моя дачка. Мы разам купілі кватэрку, але яна запісана на яго, значыць, гэта яго ўласнасць. Гэтamu чалавеку, якога я называю мужам, вельмі не пададаецца, што моя дачка жыве са мною. Ён сказаў, што

як толькі ёй споўніцца васемнаццаць гадоў, то ён яе ніводнага дня не хоча бачыць тут. Прайда, яна скончыцца прафесійную школу ў гэтым годзе, але куды ж яна пойдзе?! Хто ёй дасць кватэрку?! У мяне ж няма такіх грошей, каб купіць ёй жыллё. Ну, дык я яму сказала, што калі яна адсюль пойдзе, дык і я разам з ёю. А ён кажа: калі ласка! І, падумай, я ж і пазычкі яму брала на гэту кватэрку, і карміла, і за ўсё плаціла. І дзе ж мае ўсё падзелася?! Сяджу і дрыжу, а тут такія сны. Што байдзіць? Што будзе?

ВЕСЯ

Веся! Несумненна, падарожжа будзе. І, на жаль, падарожжа непрыемнае. Сама бачыш, боты, якія ты рыхтавала на пахаванне свайго былога хлопца, былі старыя і паношаныя. Пахаванне — спакой, а боты — старыя. Ты яшчэ спрабуеш нешта выратаваць (паставала, глянцевала гэтыя боты), але нічога канструктыўнага табе, бадай, зрабіць не ўдаца.

АСТРОН

Музейны фонд

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы праводзіць збор грошей на пабудову музея. Ахвяраванні на пабудову музея (у польскай і замежнай валютах) просім пералічваць на рахунак: РКО ВР С.А. О/Найнўка, nr konta: 26 10201332 100120228.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

5 064. члены Праўлення Аддзела БГКТ у Гайнаўцы	100,00 зл.
5 065. Уладзімір Васілюк (Гайнаўка)	24,00 зл.
5 066. Ян Сухадола (Гайнаўка)	54,00 зл.
5 067. Мікалай Нікалаюк (Гайнаўка)	14,00 зл.
5 068. Беларускі саюз у Польшчы	200,00 зл.
5 069. Ян Карпок (Рудуты)	24,00 зл.
5 070. Ян Казік (Беласток)	24,00 зл.
5 071. Данута Артэмюк (Гайнаўка)	14,00 зл.
5 072. Галіна Маліш (Гайнаўка)	14,00 зл.

Дзякуем.

Наш адпас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42, tel. (085) 682 28 89.

Niba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднівіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2,

ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/

E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl

альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.

Тексты не замовіоных редакція не звярта. Застрэга сабе роўнік право скречанія і працавання редакцыйнага текста не замовіоных. За тэсці ѿглосеў редакція не звярта. Поносіць адповідзяльнасць.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2002 r. upływa 5 marca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie calego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartałnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., P

НУКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Працадзень

Працадзень — слова, якое прысутнічае толькі ў мовах народаў былога Савецкага Саюзу і якое архіскладана пеклакасці на любую мову гэтак званага далёкага замежжа.

Тлумачальны слоўнік беларускай мовы паведамляе, што *працадзень* — гэта адзінка ўліку працы ў калгасах, якая вызначала долю калгасніку ў даходах.

У творчай спадчыне песьняра сацыялістычных перамогаў Петруся Броўкі ёсьць узънёслыя радкі:

Насыпаем сваё збожжа,
Ганарымся *працаднямі*.

Хутка вернецца машина
І ў наступны пойдзе рэйс.

Дзе народны паэт бачыў калгасніка, які ганарыўся сваім *працаднемі* — застаецца загадкою. Хіба ў вар’ятні.

Вельмі часта матэрыяльным эквівалентам *працадня* былі нават не крыхі

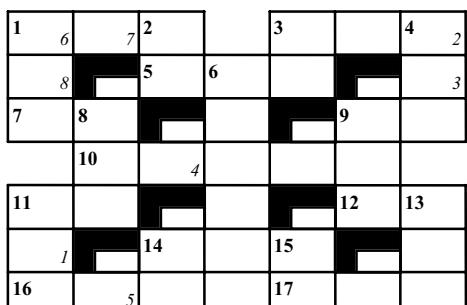
збожжа й ня колькі бульбінаў, а ўсяго толькі крывыя палачкі ў зашмальцаваным сыштку калгаснага „үчотчыка”.

Але адначасна кошт *працадня* бываў і надзвычай высокі — за падслуханую сэксотам размову пра нішчымныя калгасныя *працадні* можна было атрымаць 10 гадоў сталінскіх лягераў.

Працадзень сыпісалі ў архіў сацыялістычнага будаўніцтва толькі ў 60-я гады. Але калі наш унікальны рынкавы сацыялізм будзе разъвівацца хуткімі тэмпамі, зноў можна чакаць уядзеніння яшчэ зусім сьвежага ў памяці беларусаў *працадня*, пра які прыгоннае калгаснае сялянства склала па-народнаму трапную прыпейку:

Працадзень наш, *працадзень*,
Зноў у сраку цэлы дзень...
Уладзімер Арлоў
(паводле часопіса „ARCHE”, 7/2000)

Двухлітарная крыжаванка

Гарызантальна: 1. мужаў брат, 3. дэспат, жорсткі начальнік, 5. суседка Калифорніі, 7. гара ў Эфіопії, 4190 м. (39°10'Е, 7°20'N), 9. пракладка ў сярэдзіне патрона, якая аддзяляе зарад ад шроту, 10. альфа ў сузор'і Цефея, 11. брат Авея, 12. былы орган ЦК кампартыі Латвіі, 14. мусульманскі ўладар, 16. галаўны ўбор караля, 17. невялікая паўднёваазіяцкая вузканосая малпа.

Вертыкальна: 1. дзікае пладовае дрэва, 2. Нільс, лаўрэат медыцынскай Ноўбелеўскай прэміі ў 1984 г., 3. японскі востраў каля паўночна-заходняга ўзбярэжжа Хонсю, 4. крайняя дошка, 6. Карнеліус, амерыканскі капіталіст, пракладальнік шэррагу марскіх і чыгуначных ліній (1794-1877), 8. белая гліна высо-

кай якасці, 9. расійскі горад на заходзе Бранской вобласці, 11. знявчаны чалавек, 13. даглядальніца дзяцей, 14. дапаўненне Карана, крыніца веры сунітаў, 15. высipy каля паўднёва-заходняга ўзбярэжжа Карэйскага паўвострава.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія раптаванні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 52 нумара

Гарызантальна: фара, Пысін, рэалія, цьма, салат, Ксанты, Сычэўскі, Лагаш, Тэйрлінк, Гальегас, Нарва, Хіндэміт, галечка, крыга, Вега, адвага, столь, ромб.

Вертыкальна: Чыкага, кіраса, „Аль-цэста”, Аракс, Касай, піхта, Тышкевіч, скаржнік, ліга, гала, Кіпр, ікра, Эстэрнік, атрутка, вугаль, панда, Хесан, навар.

Рашэнне: У хлусні кароткі ногі.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Міхалу Байко і Лукашу Пацэвічу** з Беластока.

Балюем!

Апошні тыдзень карнавалу. Гуляць людзям хочацца. Гэта як танец на вулкане. Канец свету адчуваецца ў касцях. Як паміраць, дык з усмешкай на вуснах. Падцягнуць папругі, увабраць у сябе схуднелыя жываты, выпрастаць спіны... Надзея якую харошую анучку, выгадны абутак і — у тані-тані! Асабліва, калі табе добрых пару дзесятак *на каркеві*. Дык ідзеш пагуляць. А што. Цяпер няма проблемы з арганізацыяй — фірмы аж просіцца, каб у іх гулі рабіць. Ці з білетам за, скажам, шэсць золотых, з уласным кошычкам, ці на сапраўдны баль за нармальныя грошы. І не пашкадуеш. Дык і мы з Агатай выбраліся на такую пенсіянскую сустрэчу ў клубе ў нашым мікрараёне. Забралі таксама суседку Зоню і суседа Януша. Можа, і праўда, падумалі, варта з іх пару зрабіць? Прыйстойныя, спакойныя. Праўда, Януш шмат бывае на такіх імпрэзах, прыватках, і вельмі ж яго дзеўкі любяць. Ну, такія дзеўкі, як і ён, — пасівелыя, падфарбаваныя (ён таксама „адсівчам” шмаруе фрызуру!), рухавыя пенсіянеркі.

Быццам бы Януш на нашу Зоню і не глядзіць, станцаваўшы раз з ёю вальс, але пазірае. Пасля вочкі стаў пускаць да іншых. А тутака кажа, бачу, мая свяячка, а там сяброўка... Быццам бы з нашай Зоняй на баль прыйшоў, але пайшоў ужо ў рух. Кажа „даруйце” і бярэцца за іншую кабету.

— Ваня, патанцуй з Зонай, — шапнула мне Агата. — Я займуся кім іншым. Бачыш, прыкра...

Папрасіў я суседку ў танец. Пасля ў другі; бачу, што мая Агата не наракае на нуду. Урэшце кажа Зоня, што стамілася. Пэўна, не скажу, што я тан-

цую надта ж добра. Можа і не так і кепска, ды Зоня не даецца вадзіць сябе ў танцы, хоча запанаваць над маймі рухамі. Ведаеце, як то ёсьць, калі абое танцоры хочуць адзін аднаго здамінаваць. Мая Агата ведае, прынамсі ў танцы, хто тут мужык, дык нам, хоць бы ў танцы, добра разам. А тут валочымся з Зоняй, як два калкі... Завёў я суседку за столік, наліў аранжад.

Адпачываем. Тут да нас падсеў хлопец, здаецца, з Семяноўкі родам. Праўда, знаёмыя мы былі даўно, у арміі разам у Модліне былі. Божа мой, дзе нам давялося сустрэцца! Нам, мужыкам як дубы, падобных якім не сустрэць было ў трах паветах! Во, не кожнага ў Модлін бяруць! Падзіліся мы па сабе — яшчэ з намі не так кепска... И тут загаварылі, як калісь, як на дзеўкі хадзілі:

— Твяя? Бо ж шкада...

— Для мяне такое шкада!?

— Ды ж не. Можна падчапіць?

— Можна. Нават трэба. Мая там во з тым гарбузом танцуе.

Тут Коля звярнуўся да мае суседкі:

— А вы на пенсіі? А колькі на рукі дастаце?

Пытанне вельмі ж, так сказаць, на месцы. Ды тутака часта пачауеш такое пытанне. Бо ж цікава, з кім у танец пускаешся.

— Ага, — адказала Зоня. — На пенсіі.

— Удава?

— Пахавала двух.

— Толькі... двух? — Коля бы крышку спалохаўся. — А пенсіі колькі? Добрая? Хапае? А дзеці як?

— Часам даводзіцца памагаць. Дацка не працуе...

— Ага... Дык я пайшоў...

Ды не засумавала Зоня. Януш, пабачыўшы, што такі дзядзька быў за суседку ўзяўся, і ён хапіў яе пад бакі і рушыў на паркет.

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

* * *

Гутараць дзве сяброўкі:

— Сярожа вельмі рапчуны.

— Чаму?

— Учора, калі я яму сказала, што не хачу яго бачыць, выключыў свято.

* * *

Бацька да даччынага залётніка:

— Ці іграеш у карты, п'еш гарэлку, курыш, бегаеш за жанчынамі?

— Не.

— Калі так, дык вяселля не будзе! Не жадаю, каб мая жонка ставіла мне зяця ў прыклад.

* * *

Банкаўская прыбіральшчыца прыходзіць на працу і сустракае ў дзверах дырэктара банка:

— Ці можаце мне даць ключ да сейфа?

— Ці вы здурэлі? Толькі я і галоўны кнігавод маем ключы і ведаём шыфр...

— Вельмі шкада. Штовечар трачу калі пяці хвілін на тое, каб адкрыць яго адмычкай.

* * *

На пляжы сустракаюцца два чыноўнікі:

— Чаму ты прыходзіш купацца ў рабочы час? — пытае адзін.

— Я тут службова. Прывабліваю новую дырэктараву сакратарку.

* * *

Малая Аня памагае маме накрываць стол. Калі прыйшлі госці, маці заўважыла, што не ўсё зроблена як трэба:

— Аня, чаму ты не паклала настольных прыбораў Мікалаю?

— Думала, што яму непатрэбныя. Татка заўсёды гаварыў, што ён жарэ як свіння.